

КИЇВСЬКА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ

МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА З ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ВРЯДУВАННЯ

ДИПЛОМНА РОБОТА

«Крихкість авторитарних режимів: чинники, що призводять до їхнього
колапсу»

Студент: Подзолков Дмитро
Науковий керівник: доктор філософії, Лягуша Антон

Для здобуття освітнього ступеня: Магістр
за спеціальністю: 281 Публічне управління та адміністрування

Київ 2026

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	4
ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	6
АНАЛІТИЧНА РАМКА	12
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ДОСЛІДЖЕННЯ	15
РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	20
ДИСКУСІЯ	35
ПРОПОНОВАНІ ЗМІНИ ДО ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	39
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ	49

АНОТАЦІЯ

У дипломній роботі досліджується як обмеження державної спроможності впливають на стійкість авторитарних режимів через взаємодію інституційних, елітних і структурних чинників.

Дослідження має пошуковий характер і спрямоване на пошук та аналіз механізму, через який обмежена державна спроможність змінює ефективність авторитарних інститутів і структуру елітної координації. Теоретичну основу становлять інституційні, елітно-режимні та структурні підходи до аналізу авторитарної політики. Емпіричний аналіз здійснено на матеріалі кейсу Венесуели у 2005–2019 роках із використанням методу відстеження причинного процесу та аналізу міжнародних баз даних. Отримані результати показують, що зростання державної крихкості саме по собі не є достатньою умовою режимного зламу і впливає на його ймовірність насамперед через динаміку елітної узгодженості.

Ключові слова: авторитарні режими, державна спроможність, елітна координація, інституційна спроможність, режимний злам, режимна стійкість.

Кількість слів: 12173

ВСТУП

Проблема стійкості та крихкості авторитарних режимів розглядається в сучасній політичній науці в межах кількох взаємопов'язаних теоретичних традицій.

У цьому дослідженні використовуються два базові поняття – державна спроможність та державна крихкість. Під державною спроможністю розуміється здатність держави формувати та реалізовувати політичні рішення, забезпечувати виконання правил і підтримувати політичний порядок (Huntington, 1968; Hanson, 2018). Державна крихкість трактується як стан системного обмеження цієї спроможності, за якого держава не може стабільно виконувати безпекові, адміністративні та фінансові функції (Carment & Samy, 2023; Akanbi et al., 2021). У межах цієї роботи державна крихкість розглядається не як окрема причина політичних змін, а як структурний контекст, що змінює ефективність інституцій та поведінку еліт.

Існує кілька традицій дослідження державної крихкості. Інституційні підходи акцентують увагу на ролі формальних правил, механізмів координації та гарантій для еліт у підтриманні режимної стабільності (Acemoglu & Robinson, 2012; Haber, 2008; Gandhi & Przeworski, 2007). У межах цієї традиції авторитарні інституції, такі як партії, парламенти, вибори до яких відбуваються через механізми контрольованої електоральної мобілізації, розглядаються як інструменти зниження невизначеності та забезпечення достовірних зобов'язань усередині правлячої коаліції. Елітно-режимні теорії зосереджуються на внутрішніх дилемах авторитарного правління, зокрема на проблемах коаліційної узгодженості, дефекцій еліт і розподілу ресурсів (Svolik, 2012; Bueno de Mesquita et al., 2003; Geddes, Wright & Frantz, 2014). У цій перспективі стійкість режиму визначається здатністю правлячої групи підтримувати баланс між кооптацією та контролем, тоді як розпад коаліції розглядається як ключовий механізм режимного краху. Структурні підходи, своєю чергою, аналізують вплив довготривалих соціально-економічних, фінансових і безпекових процесів на державну спроможність підтримувати політичний порядок (Huntington, 1968; Goldstone, 2011; North, Wallis & Weingast, 2009; Carment & Samy, 2023). У межах цієї логіки крихкість держави постає як результат накопичення структурних дисбалансів, що підривають здатність держави забезпечувати безпеку, адміністрування та розподіл ресурсів. Попри значний розвиток кожної з цих традицій, вони часто застосовуються паралельно, без системного поєднання в межах єдиного пояснювального механізму.

Аналітична проблема цього дослідження полягає у недостатньому розумінні того, яким чином обмеження державної спроможності, що становлять ключовий вимір державної крихкості, впливають на стійкість авторитарних режимів через зміну ефективності інституційних механізмів і логіки елітної координації. Наявні дослідження або трактують крихкість

держави як фонову умову, або розглядають її як один із чинників поряд з іншими, не уточнюючи, через які механізми обмежена державна спроможність впливає на стійкість і трансформацію режиму. У результаті залишається не до кінця з'ясованим, чому за подібних рівнів економічної та інституційної деградації одні авторитарні режими зазнають режимного зламу, тоді як інші демонструють тривалу адаптивну стійкість.

Відповідно, основне аналітичне питання дослідження полягає в тому яким чином обмеження державної спроможності впливають на стійкість авторитарних режимів?

Додаткове аналітичне запитання уточнює механізм цього зв'язку: яким чином взаємодія інституційних, елітних і структурних чинників визначає, чи трансформуються обмеження державної спроможності у підвищення ймовірності режимного зламу, чи призводять лише до адаптивної стабілізації авторитарного режиму?

Для відповіді на ці запитання у роботі обрано пошуковий дизайн дослідження, реалізований через глибинний аналіз кейсу Венесуели. При цьому, я розумію, що результати кейсу не можуть бути репліковані на всі держави подібного типу. Такий підхід є доцільним, оскільки дослідження не має на меті тестування наперед заданих гіпотез, а зосереджується на реконструкції причинного механізму та умов його дії. Перевагою пошукового дизайну є здатність поєднати різні теоретичні концепції та ідеї та виявити умовність причинно-наслідкових зв'язків.

Структура роботи відповідає поставленому аналітичному завданню та логіці пошукового дослідження. У першому розділі здійснено огляд наукової літератури та систематизовано інституційні, елітно-режимні й структурні підходи до аналізу стійкості та крихкості авторитарних режимів. Другий розділ присвячено побудові аналітичної рамки дослідження та концептуалізації ключових понять. У третьому розділі обґрунтовано методологічний дизайн, описано процедури збору й аналізу даних. Четвертий розділ містить результати емпіричного дослідження. У п'ятому розділі результати вписано в ширшу академічну дискусію. Шостий розділ присвячено аналізу практичних наслідків отриманих результатів для публічної політики. У завершальному розділі сформульовано загальні висновки дослідження та окреслено його обмеження.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Темі крихкості режимів присвячено цілий корпус наукової літератури. Втім, аби аналіз зробити більш предметним та компліментарним роботі, я досліджувану літературу розділив на умовні три групи – інституційний, режимний та елітарний, структурний підходи.

Інституційний підхід виходить із припущення, що авторитарний режим зберігає стійкість доти, доки наявні інституції дозволяють йому керувати конфліктами, розподіляти ресурси між ключовими групами та адаптуватися до внутрішніх і зовнішніх викликів. Інституції задають «правила гри»: вони визначають доступ до ренти, логіку формування коаліцій і межі допустимого свавілля правителя, а отже безпосередньо впливають на стабільність або вразливість режиму (Acemoglu & Robinson, 2006, 2012, 2019).

Центральним для цієї традиції є розрізнення між інклюзивними та екстрактивними інститутами (Acemoglu & Robinson, 2012). Екстрактивні інституційні конфігурації, характерні для більшості автократій, полегшують концентрацію влади й ресурсів, але водночас формують довгострокові обмеження інституційної спроможності. Вони підривають стимули до інвестицій і розвитку, звужують економічну базу легітимності та не створюють надійних процедур узгодження інтересів між елітами і суспільством. За відсутності ефективних стримувань і противаг, наприклад, незалежної судової системи, автономного парламенту або реальної внутрішньоелітної конкуренції, поведінка правителя стає ситуативною та менш передбачуваною, що поступово накопичує ризики політичної нестабільності. Однак самі інституції не пояснюють, чому у подібних ситуаціях одні режими руйнуються швидко, а інші демонструють тривалу стійкість, що зміщує увагу досліджень до поведінки еліт і коаліційної динаміки.

Подібну логіку пропонують підходи, які трактують інституції як механізми гарантій і колективної дії. Режими виявляються стійкішими тоді, коли встановлені правила реально захищають еліти від опортунізму правителя й знижують ризики довільного перерозподілу ресурсів або репресій (Haber, 2008). Якщо ж таких гарантій немає, управління спирається на персоналізовані домовленості, які, як правило, першими руйнуються в умовах кризи.

Класичні типології авторитаризму, серед яких – військово-бюрократичні, корпоративні, султаністські, постколоніальні та однопартійні режими, – доповнюють цю картину, підкреслюючи значущість ступеня інституціоналізації та характеру політичного плюралізму. Лінц визначає авторитарні режими як системи з обмеженим плюралізмом, слабкою ідеологічною основою та низьким рівнем політичної участі поза демократичними механізмами підзвітності (Linz, 2000). За таких умов часто бракує ефективної бюрократії та каналів зворотного зв'язку, через що режим може виглядати стабільним у спокійні періоди, але виявляється різко

вразливим під час соціально-економічного тиску. У цій перспективі вразливість автократій закладена в інституційній архітектурі, а не є наслідком окремих управлінських рішень (Linz, 2000).

Окрему увагу інституційна література приділяє гібридним режимам, зокрема конкурентному авторитаризму. Такі системи поєднують формальні демократичні інститути з неформальною концентрацією влади та системними перевагами правлячих груп у доступі до ресурсів (Levitsky & Way, 2010). Ця інституційна асиметрія створює специфічний тип інституційної вразливості: гібридні режими не мають стабілізаторів консолідованої демократії, але й не володіють всім набором механізмів класичної автократії. Їхня стійкість потребує постійного підтримання асиметричних правил гри, що робить такі режими чутливими до раптових політичних і економічних шоків.

Важливу роль у забезпеченні режимної стабільності відіграють силові структури. Конфігурація репресивних інституцій – рівень централізації, конкуренції або дублювання повноважень – впливає на ризик переворотів і керованість апарату примусу (Greitens, 2016). Фрагментація може зменшувати загрозу змови, але водночас підвищує координаційні провали й автономізацію силовиків; централізація ж посилює контроль, але ціною зростання залежності від вузького керівного кола (Greitens, 2016).

Попри значний аналітичний потенціал цього підходу, у ньому є межа, важлива саме для аналізу авторитаризму: чим слабші формальні правила, тим менш надійно вони описують реальну політичну поведінку, адже інституції нерідко виконують роль «вітрини», тоді як ключові рішення ухвалюються через неформальні канали. Саме тому інституційна перспектива потребує доповнення, аби прояснити, як підтримується (або руйнується) координація всередині правлячої коаліції.

У підсумку інституційні пояснення зводяться до трьох базових функцій: інституції мають врівноважувати інтереси еліт, забезпечувати контроль над силовими структурами та підтримувати мінімальний рівень легітимності. Ослаблення будь-якого з цих елементів підвищує крихкість режиму. Водночас самі по собі формальні інституції не гарантують виживання, що зумовлює перехід до елітних і режимних пояснень.

Елітні та режимні підходи зосереджуються не стільки на формальних та інституційних правилах, скільки на практиці утримання влади: хто входить до правлячої коаліції, як розподіляються ресурси та що відбувається, коли баланс вигод змінюється. У цій перспективі еліти є водночас головною опорою режиму і його ключовою зоною ризику: розпад коаліції часто запускає механізми швидкої дестабілізації. Якщо інституційний підхід наголошує на правилах гри, то елітні теорії зміщують фокус на стратегічну взаємодію акторів усередині цих правил.

Однією з найвпливовіших моделей є концепція «подвійних дилем» Своліка. Він показує, що автократія постійно балансує між утриманням еліт і контролем над масами (Svolik, 2012). Усередині коаліції правитель змушений

ділитися ресурсами, але не може допустити втрати домінування: надмірна концентрація влади стимулює змови, тоді як демонстрація слабкості підриває коаліційну дисципліну (Svolik, 2012, pp. 17–46). Паралельно режим обирає між репресіями та кооптацією мас, де обидві стратегії несуть довгострокові ризики (Svolik, 2012). Крах стає найбільш імовірним, коли елітні розколи поєднуються з масовою мобілізацією.

Теорія селекторату пропонує формалізовану логіку цих процесів, пов'язуючи стійкість режиму зі структурою політичної підтримки – розміром селекторату та переможної коаліції (Bueno de Mesquita et al., 2003; Bueno de Mesquita & Smith, 2011). Для автократій характерні невеликі коаліції, лояльність яких утримується через приватні блага. Коли ресурсний потік скорочується через економічні кризи чи санкції, елітні актори починають переглядати свої очікування й можуть змінювати лояльність (Bueno de Mesquita & Smith, 2011). Важливо, що цей підхід добре працює як «модель стимулів», однак часто лишає поза кадром питання, що саме робить ресурси доступними або дефіцитними – тобто які структурні обмеження задають межі кооптації.

Підхід Геддес та її колег доповнює ці моделі, показуючи, що тип режиму задає типові траєкторії краху (Geddes, Wright, & Frantz, 2014; Geddes, Wright, & Frantz, 2018). Військові режими є особливо крихкими через корпоративні інтереси армії, персоналістські – через слабкість інституцій і вузьку основу лояльності, натомість партійні авторитаризми, зазвичай, стійкіші завдяки інституційним механізмам координації та гарантування домовленостей (Geddes et al., 2014).

У цій логіці економічні шоки насамперед послаблюють узгодженість між елітами. Авторитарні режими падають не стільки через економічну слабкість як таку, скільки через загострення конфліктів за ресурси всередині коаліції (Przeworski et al., 2000). Масова мобілізація частіше виступає каталізатором, тоді як вирішальні зрушення відбуваються в переорієнтації лояльностей ключових груп.

Нарешті, Слейтер показує, що за наявності спільної екзистенційної загрози еліти можуть формувати «захисні пакти», інвестуючи у централізацію та репресивну спроможність держави (Slater, 2010). За відсутності такої загрози коаліції частіше залишаються нестабільними, а режими – крихкими.

Отже, елітні й режимні теорії демонструють, що стабільність автократій визначається не лише інституційними налаштуваннями, а насамперед здатністю еліт координуватися, підтримувати ресурсну базу кооптації та стримувати ризики масової мобілізації (Svolik, 2012; Bueno de Mesquita & Smith, 2011). Водночас ці підходи зазвичай слабше пояснюють, чому в одних країнах коаліції «витримують» тривалі кризи, а в інших руйнуються швидко, навіть коли стимули до лояльності формально ще існують. Це підводить до структурних пояснень і проблематики поняття державної крихкості.

У безпековому вимірі ці висновки мають значення і для України, оскільки стійкість авторитарних режимів визначає горизонти стабільності держав-агресорів і впливає на тривалість конфліктів. Розуміння того, як елітна координація підтримує або підриває авторитарні системи, є важливим для оцінки можливих внутрішньополітичних змін у них і, відповідно, для формування довгострокової стратегії національної безпеки.

Структурні та макротеоретичні підходи пояснюють вразливість авторитарних режимів через довготривалі соціальні, демографічні та економічні процеси, які формують загальну державну спроможність виконувати базові функції. У цій перспективі нестійкість постає не як наслідок окремих рішень еліт, а як результат накопичених дисбалансів між рівнем мобілізації суспільства, ресурсною базою та якістю управління. На відміну від елітних моделей, що пояснюють стабільність через баланс вигод усередині коаліції, структурні підходи розглядають обмеження, які задають самі можливості такого балансу.

Класичним прикладом такого підходу є концепція «модернізаційного розриву» Гантінгтона. Політична нестабільність виникає тоді, коли соціальні зміни та мобілізація відбуваються швидше, ніж інституції здатні їх інституціонально обробляти, що підвищує ризики протестів і насильства (Huntington, 1968). В авторитарних умовах це може або прискорювати делегітимацію режиму, або, навпаки, стимулювати посилення централізації та контролю як реакцію на зростання загроз.

Подібну логіку розвиває Голдстоун, аналізуючи революційні хвилі, зокрема події Арабської весни 2011 року в Тунісі, Єгипті, Лівії, Сирії та Ємені. Він показує, що революційна динаміка формується там, де поєднуються високий рівень соціальної мобілізації, демографічний тиск, економічні напруження та слабкі механізми інституційного врегулювання невдоволення (Goldstone, 2011). У демографічно-фіскальній моделі Голдстоуна ці процеси деталізуються як механізм перевантаження держави: демографічні хвилі та економічні кризи підривають фіскальну спроможність, ускладнюють адміністрування і поступово руйнують базові державні функції (Goldstone, 2016). Для сучасних автократій це означає, що примус може тимчасово компенсувати слабкість управління, але зі зростанням вартості контролю та виснаженням ресурсів лояльність еліт стає менш стабільною.

Окремий напрям структурних досліджень безпосередньо пов'язує крихкість держави з ескалацією насильства. Говард показує, що інституційний занепад створює умови для радикалізації та втрати контролю над територією, оскільки держава більше не здатна гарантувати безпеку (Howard, 2016). Ф'єлде та де Сойса доповнюють цей аргумент, демонструючи, що низька інституційна спроможність і слабкі механізми кооптації істотно підвищують ризик внутрішнього збройного конфлікту (Fjelde & de Soysa, 2009). Для авторитарних режимів це означає механізм опосередкованого впливу: коли монополія на

наси́льство «трі́скається», підтримання порядку стає дорожчим і політично ризикованішим.

Корисною синтетичною рамкою є концепція обмеженого доступу до порядків (limited access orders), у межах якої стабільність підтримується через контроль доступу до ресурсів та організацій і керований розподіл рент між ключовими елітними групами (North, Wallis, & Weingast, 2009). У цьому сенсі структурні обмеження не заперечують роль еліт та інститутів, а визначають межі їх ефективності. Коли ресурсна база звужується або внутрішні конфлікти загострюються, ці механізми відтворюються гірше, і крихкість держави починає безпосередньо підривати режимну стійкість.

Сучасні порівняльні дослідження підкреслюють багатовимірний характер державної крихкості. У збірнику State Fragility: Case Studies and Comparisons наголошується на типовому поєднанні слабкої інституційної спроможності, нерівного доступу до ресурсів і попереднього досвіду конфліктів (Bizhan, 2023). Кармент і Семі також показують, що ризики насильства та колапсу виникають через взаємодію політичних, економічних і соціальних вразливостей, а не через дію одного домінантного чинника (Carment & Samy, 2023). Для аналізу авторитарної стійкості це важливо з практичного погляду: навіть режими з потужним апаратом примусу мають межу, за якою компенсувати системну слабкість держави стає дедалі складніше.

У підсумку структурні підходи показують, що державна крихкість створює структурні обмеження, які підвищують імовірність режимної дестабілізації. Вона підвищує ймовірність елітних розколів і масової мобілізації (Huntington, 1968; Goldstone, 2011), знижує здатність стримувати конфлікти (Fjelde & de Soysa, 2009; Howard, 2016) і перетворює демографічні та фіскальні шоки на системні удари по політичному порядку (Goldstone, 2016). Водночас, авторитарні режими можуть певний час «переживати» державну крихкість, якщо вони здатні компенсувати її через кооптацію, репресії або інституціоналізацію розподілу ресурсів (North et al., 2009; Bizhan, 2023; Carment & Samy, 2023).

Для України це означає подвійний виклик: з одного боку, необхідність протидії стійким авторитарним системам, а з іншого – уникнення відтворення їхніх механізмів усередині власного політичного порядку. Як країна з перехідним режимом, вона одночасно стикається із завданням зміцнення демократичних інститутів і з ризиками їх ерозії під впливом безпекових загроз, що робить дослідження механізмів авторитарної стабільності практично значущим для державної політики.

Прогалини в літературі та суспільна значущість проблеми

Попри суттєві напрацювання, три дослідницькі традиції – інституційна, елітно-режимна та структурна – часто розвиваються в паралельних дискурсах. Інституціоналісти досить переконливо показують, як «правила гри» впливають на стабільність, однак інколи виходять із припущення, що дизайн інститутів

автоматично дисциплінує акторів. У багатьох автократіях це припущення є невинуватим: формальні правила обходять, а ключові угоди тримаються на неформальних гарантіях і ситуативних домовленостях (Acemoglu & Robinson, 2012; Linz, 2000). Елітні моделі, зі свого боку, добре описують перевороти й провали координації, але часто «закладають у модель» наявність достатнього ресурсу кооптації й не завжди пояснюють, як саме структурні обмеження зменшують можливості режиму підтримувати лояльність еліт через розподіл ресурсів або масштабування репресій (Svolik, 2012; Bueno de Mesquita et al., 2003; Bueno de Mesquita & Smith, 2011). Структурні підходи натомість переконливо демонструють накопичення вразливостей, але слабше відповідають на питання, чому за схожих макроумов одні режими швидше колапсують, а інші знаходять тимчасові механізми «утримання» порядку (Howard, 2016; Huntington, 1968; Goldstone, 2016; North, Wallis, & Weingast, 2009).

Навіть сучасні рамки вимірювання крихкості держав рідко системно зв'язують індикатори крихкості з внутрішньою «механікою» авторитарної політики – типом режиму, конфігурацією коаліцій, структурою апарату примусу чи здатністю перетворювати ресурси на лояльність (Bizhan, 2023; Carment & Samy, 2023). У підсумку лишається недостатньо проясненим, яким чином державна крихкість трансформується у підвищення ймовірності режимного зламу, і які поєднання інституційних, елітних і структурних чинників роблять одні автократії вразливішими за інші.

Аналітична проблема та аналітичне питання

Оскільки наявні дослідження здебільшого аналізують інституційні, елітні та структурні рівні окремо, ця робота використовує пошуковий дизайн, аби уточнити механізми взаємодії цих підходів. Таким чином аналітична проблема – існуючі підходи (інституційний, елітний та структурний) рідко перетинаються та взаємодоповнюють один одне. Залишається нез'ясованим, як саме слабка державна спроможність руйнує роботу інститутів та домовленості всередині еліт. Відповідно, у нас немає цілісного пояснення, чому режими зі схожим внутрішнім устроєм по-різному реагують на шоки: одні зберігають стійкість, а інші швидко входять у фазу розпаду.

З огляду на це, центральне дослідницьке питання наступне: як саме дефіцит державної спроможності, що є ключовою ознакою державної крихкості, позначається на стійкості авторитарних режимів?

Допоміжне питання спрямоване на розкриття внутрішніх механізмів: які конфігурації інституційних, елітних та структурних факторів визначають, чи призведе ця крихкість до краху режиму, чи завершиться його адаптивною стабілізацією?

Саме ці питання слугують фундаментом для побудови теоретичних очікувань та розробки емпіричного дизайну роботи.

АНАЛІТИЧНА РАМКА

У межах цього дослідження важливо розрізняти три взаємопов'язані, але не тотожні поняття: державна спроможність, державна крихкість і режимна крихкість. Державна спроможність означає здатність держави забезпечувати базові управлінські функції – підтримувати монополію на насильство, збирати ресурси, реалізовувати політичні рішення та контролювати адміністративний апарат. Державна крихкість виникає тоді, коли ці функції виконуються неповно, нерівномірно або втрачають стійкість під впливом економічних, соціальних чи політичних криз. Режимна крихкість стосується вже стабільності конкретного політичного режиму – його здатності підтримувати лояльність еліт, контролювати силові структури та зберігати механізми політичного відтворення.

Аналітична рамка цього дослідження поєднує інституційні, елітно-режимні та структурні підходи, зокрема проблематику крихкості держави, в єдину модель причинності. З огляду на пошуковий дизайн дослідження, вона не зводиться до статистичного тестування зв'язку « $X \rightarrow Y$ », а спрямована на реконструкцію механізму, через який крихкість держави обмежує ефективність інституцій і елітної координації. У цій логіці «крах» розуміється не як будь-яка політична нестабільність і не як проста зміна лідера, а як режимний злам – зміна самої конфігурації влади, що може завершитися демократизацією або встановленням іншої автократії (Geddes, Wright, & Frantz, 2014).

Концептуалізація ключових понять

У науковій літературі важливо розрізняти зміну правителя, режимну трансформацію та демократизацію. Для цього дослідження принциповим є підхід Geddes, Wright і Frantz, які кодують саме автократичні злами незалежно від того, чи ведуть вони до демократії, чи до іншої авторитарної конфігурації (Geddes et al., 2014). Відповідно, аналітичним результатом у цій рамці є режимний злам або виживання режиму, тоді як режимна крихкість позначає стан підвищеного ризику такого зламу.

Крихкість держави розглядається як багатовимірна слабкість державних спроможностей, що охоплює проблеми безпеки, управління, надання базових послуг і легітимності. Вона не є синонімом державного колапсу, а радше вказує на обмежену здатність держави стабільно виконувати базові функції в умовах тривалого тиску або раптових шоків (Akanbi et al., 2021). У цьому дослідженні крихкість держави трактується не як пряма причина режимного краху, а як структурний контекст, що звужує ресурсну базу кооптації, зменшує адміністративну керованість, підвищує ціну примусу і робить політичні домовленості менш надійними. Така логіка узгоджується з підходами, які пов'язують примусову, адміністративну та фінансову спроможність держави з траєкторіями авторитарної стійкості (Hanson, 2018).

Третім ключовим поняттям є елітна координація або коаліційна узгодженість. Вона означає здатність правлячої групи підтримувати правила розподілу ресурсів і контролю над примусом без відкритого внутрішньоелітного конфлікту. У теоріях авторитарної політики це пов'язано з проблемою достовірних зобов'язань: еліти мають вірити, що правитель не використає свою владу для одностороннього перерозподілу ресурсів або витіснення партнерів. Саме тому економічні кризи, санкції чи безпекові шоки можуть змінювати очікування еліт і стимулювати дефекції (Reuter & Gandhi, 2011).

Теоретична рамка: очікуваний зв'язок і механізм взаємодії

Теоретична рамка спирається на припущення, що авторитарні режими утримують владу через поєднання легітимації, репресій і кооптації (Gerschewski, 2013). Водночас для пояснення режимної стійкості або краху важливо враховувати не лише окрему дію цих стратегій, а їхню конфігурацію та асиметрію причинності: чинники виживання режиму не завжди збігаються з чинниками його руйнування (Schneider & Maerz, 2017).

У межах цього дослідження крихкість держави змінює вартість і межі ефективності кожної з цих стратегій. Легітимація слабшає через неспроможність забезпечувати базові послуги та безпеку; репресії стають дорожчими через фрагментований контроль над територією й апаратом примусу; кооптація втрачає надійність через обмежені фінансові можливості та слабкі гарантії домовленостей між елітами.

Авторитарні інституції – партії, парламенти, контрольовані електоральні механізми та бюрократія – можуть виконувати функції збору інформації, кооптації потенційних опонентів і врегулювання конфліктів усередині правлячої коаліції (Gandhi & Przeworski, 2007). Проте за умов низької адміністративної та фінансової спроможності держави формальні правила складніше перетворити на реальні гарантії. У таких випадках інституції частіше виконують роль «вітрини» або арени тактичної боротьби, ніж стабільного механізму координації (Hanson, 2018).

Центральна логіка цієї рамки полягає в тому, що структурні обмеження, пов'язані з державною крихкістю, підвищують імовірність режимного зламу через зміну стимулів та очікувань правлячих еліт. Коли збереження лояльності стає надто дорогим, а ймовірність успішної дефекції зростає, режим переходить у стан підвищеної вразливості. Погіршення економічних умов може стимулювати елітні дефекції в правлячих партійних режимах, підвищуючи ризик внутрішньоелітних розколів (Reuter & Gandhi, 2011).

Зовнішній тиск, зокрема санкції, діє не універсально, а через тип режиму та його джерела ресурсів. Escribà-Folch і Wright показують, що санкції частіше дестабілізують персоналістські режими, залежні від зовнішніх доходів і патронажу, тоді як однопартійні та військові режими можуть краще адаптуватися через перерозподіл витрат між кооптацією та репресіями

(Escribà-Folch & Wright, 2010). Окремим каналом є безпековий вимір: низька державна спроможність підвищує ризик внутрішніх конфліктів і збільшує ціну утримання порядку (Fjelde & de Soysa, 2009).

Підсумкова схема аналітичної рамки

Узагальнено механізм цієї аналітичної рамки можна подати як послідовність взаємопов'язаних процесів. Крихкість держави створює структурні обмеження спроможності, що проявляються у звуженні ресурсів, падінні адміністративної керованості та зростанні вартості примусу (Hanson, 2018; Akanbi et al., 2021). Ці обмеження змінюють очікування еліт, підвищують ризик дефекцій і коаліційних розколів (Reuter & Gandhi, 2011), що знижує ефективність авторитарних інституцій як механізмів координації (Gandhi & Przeworski, 2007). У підсумку зростає ймовірність режимного зламу, причому сила цього ефекту залежить від типу режиму, рівня інституціоналізації та зовнішнього тиску (Geddes et al., 2014; Escribà-Folch & Wright, 2010; Meng, 2022).

Для формалізації механізму у термінах змінних у дослідженні виокремлюються:

- незалежна змінна – крихкість держави як структурний контекст;
- залежна змінна – режимний злам або виживання режиму;
- проміжна змінна – елітна координація, яка визначає, чи перетворюється державна крихкість на реальну загрозу режимному виживанню.

Отже, ключове теоретичне очікування дослідження полягає в тому, що структурна крихкість держави не призводить до режимного зламу автоматично. Її вплив опосередковується станом елітної координації: коли ресурсні, адміністративні та примусові обмеження підривають єдність правлячої коаліції й провокують дефекції ключових акторів, імовірність режимного зламу зростає. Якщо ж елітна коаліція зберігає згуртованість, авторитарний режим може адаптуватися до кризи та зберігати стійкість. Візуалізацію механізму взаємодії змінних подано у вигляді блок-схеми (див. Додаток 1).

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ДОСЛІДЖЕННЯ

Дизайн дослідження та обґрунтування методологічного підходу

Методологічний дизайн цього дослідження безпосередньо впливає з аналітичної рамки та сформульованого аналітичного питання і відповідає пошуковій логіці дослідження. Метою є не статистичне тестування гіпотез, а реконструкція причинного механізму, через який крихкість держави опосередковано обмежує ефективність інституційних механізмів та елітної координації, підвищуючи ймовірність режимного зламу. Відповідно, дане дослідження спирається на якісну методологію, і його головна мета полягає не у статистичному вимірюванні усереднених ефектів на великих вибірках, а у глибинному аналізі самих процесів і причинно-наслідкової послідовності подій.

У межах цього дослідження крихкість держави розглядається як ширша багатовимірна характеристика обмеженої державної спроможності, що охоплює безпекові, адміністративні, фінансові та легітимізаційні компоненти. Водночас емпіричний аналіз фокусується насамперед на операційно вимірюваному базовому компоненті крихкості – показниках державної спроможності, оскільки саме вони безпосередньо впливають на здатність авторитарних режимів реалізовувати кооптацію, репресії та інституційні гарантії. Такий підхід дозволяє уникнути концептуального розмивання поняття крихкості, зберігаючи її аналітичну релевантність для пояснення варіації ризику режимного зламу.

З огляду на поставлене завдання, найбільш адекватною методологією є поглиблений аналіз одного кейсу із застосуванням методу відстеження процесу. Цей підхід дозволяє ідентифікувати та перевірити проміжні ланки механізму, спираючись на часову послідовність подій, рішень і змін у поведінці ключових акторів. Як підкреслює Коллієр, відстеження процесу є базовим інструментом якісного причинного аналізу, коли дослідницький фокус зосереджений на «каузальних процес-спостереженнях», а не на кореляційних залежностях (Collier, 2011). Подібну позицію розвиває Махоні, наголошуючи, що у пошукових дизайнах відстеження процесу дозволяє не лише підтверджувати наявність зв'язку, а й уточнювати його внутрішню структуру та умови дії (Mahoney, 2012). У межах аналізу застосовуються класичні тести методу відстежування процесу – тести необхідної умови (*hoop tests*), тести достатньої умови (*smoking-gun tests*) та тести побічних доказів (*straw-in-the-wind tests*) – для оцінювання того, чи є окремі емпіричні спостереження необхідними або достатніми для підтвердження очікуваного механізму. Hoop tests перевіряють необхідні умови: якщо спостереження їм не відповідає, пояснення відхиляється, але відповідність не гарантує його підтвердження. Smoking-gun tests виявляють сильні достатні докази: їх наявність суттєво підтверджує механізм, однак відсутність не спростовує його. Straw-in-the-wind

tests мають слабшу доказову силу та лише підвищують або знижують правдоподібність пояснення без остаточного підтвердження чи заперечення. Це дозволяє відрізнити сильні каузальні докази від асоціативних або контекстуальних спостережень.

Вибір кейсу та часові межі дослідження

Емпіричним кейсом обрано Венесуелу у період 2005–2019 років. Такий часовий відтинок охоплює фазу консолідації режиму за Уго Чавеса, період ресурсного та інституційного перелому після 2013 року, а також етап різкого зростання державної крихкості в умовах економічного колапсу, санкцій і масової еміграції. Кінцева межа 2019 року визначена не доступністю даних, а завершенням окремої політичної фази: криза подвійної влади (Мадуро – Гуайдо) становить кульмінаційний момент максимального тиску на режим без його формального зламу. Після 2019 року починається інша траєкторія – поступова авторитарна стабілізація та інституційна адаптація, що вже належить до іншого етапу режимної еволюції і потребує окремого пояснення. Вибір одного кейсу відповідає логіці досліджень, орієнтованих на побудову теорії, у яких один «складний» або «критичний» випадок використовується для максимального аналітичного навантаження на теоретичний механізм (Seawright & Gerring, 2008; Gerring, 2017). У цьому сенсі Венесуела є показовим прикладом поєднання глибокої державної крихкості з відсутністю емпірично зафіксованого режимного зламу у досліджуваній період, що створює сприятливі умови для аналізу меж адаптивної стійкості авторитарного режиму.

Венесуела є аналітично показовим кейсом, оскільки вона яскраво ілюструє поєднання державної крихкості зі збереженням авторитарної стійкості протягом періоду, який досліджується. Саме ця комбінація дозволяє дослідити не лише умови краху, а й межі адаптивної стійкості авторитарних режимів за умов системної державної крихкості, що є центральним завданням цього дослідження.

Операціоналізація аналітичних понять та індикаторів

Операціоналізація ключових понять здійснюється шляхом поєднання кількісних і якісних індикаторів, що дозволяє систематично аналізувати як структурний контекст, так і поведінкові аспекти елітної координації. У таблиці 1 подано основні аналітичні змінні, відповідні індикатори та типи даних, які використовуються в емпіричному аналізі.

Таблиця 1. Операціоналізація ключових аналітичних понять у дослідженні (Венесуела, 2005–2019)		
Аналітичне поняття	Індикатори	Тип даних і джерела

Режимна крихкість / режимний злам	Тип режиму; рівень демократичності; наявність/відсутність режимного зламу	Дані Varieties of Democracy (V-Dem): Regimes of the World (v2x_regime); Electoral Democracy Index (v2x_polyarchy); Liberal Democracy Index (v2x_libdem). Режимний злам фіксується у разі переходу між категоріями v2x_regime та стійкої зміни демократичних індексів, що не зводиться до персональної ротації влади (див. Додаток 2).
Крихкість держави	Державна ефективність; верховенство права; політична стабільність	Worldwide Governance Indicators (World Bank): Government Effectiveness; Rule of Law; Political Stability and Absence of Violence/Terrorism – щорічні значення (див. Додаток 3). Розглядаються як проксі структурного контексту та державної спроможності (Kaufmann et al., 2010).
Ресурсна база кооптації еліт	Валовий внутрішній продукт; темпи економічного зростання; рівень інфляції	IMF World Economic Outlook: Real GDP Growth; Inflation (CPI); GDP current prices – щорічні макроекономічні показники (див. Додаток 4). Використовуються для оцінки можливостей патронажу та кооптації.
Масова мобілізація та репресивні практики	Протестні події; насильницькі інциденти; репресивні дії	ACLED: protests, riots, violence against civilians; UCDP GED: state-based violence events. До аналізу включено лише політично спрямовані події (див. Додаток 5).
Елітна координація / елітні дефекції	Публічні розколи; кадрові чистки; сигнали лояльності або нелояльності ключових акторів	Категорійне кодування (0/1; порядкова шкала) на основі структурованого контент-аналізу офіційних заяв, указів, інституційних рішень і позицій ключових акторів (кодбук – Додаток 6).

Соціальні наслідки державної крихкості	Масова еміграція; кількість біженців і мігрантів	UNHCR Population of Concern; R4V Refugee & Migrant Stock – щорічні та квартальні оцінки (див. Додаток 7). Використовуються як додатковий (опосередкований) індикатор соціального перевантаження держави.
--	--	--

Примітка. Адаптовано та доповнено автором на основі аналітичної рамки дослідження; джерела індикаторів: Varieties of Democracy (Coppedge et al., 2023), Worldwide Governance Indicators (Kaufmann et al., 2010), IMF World Economic Outlook, ACLED, UNHCR (2025), R4V (2026).

Деталізовані часові ряди використаних індикаторів наведено у Додатку 2.

Режимний результат операціоналізується через індикатори режимного типу та рівня демократії за даними V-Dem (V-Dem, 2024), що дозволяє відрізнити персональні ротації від структурних режимних зламів (Coppedge et al., 2023). Крихкість держави вимірюється за допомогою проксі-показників державної спроможності та керованості, зокрема індикаторів Worldwide Governance Indicators, які широко застосовуються у порівняльних дослідженнях і мають чітко описану методологію агрегації джерел (Kaufmann et al., 2010). Макроекономічні показники, що відображають ресурсну базу кооптації, беруться з бази IMF World Economic Outlook, яка забезпечує стандартизовані часові ряди для міжчасових порівнянь. Масова мобілізація та репресивні епізоди фіксуються за подієвими даними ACLED та UCDP, що дозволяє простежити безпековий канал тиску на режим. Нарешті, елітна координація та дефекції операціоналізуються через структурований контент-аналіз публічних заяв, кадрових рішень і інституційних змін, закодованих за попередньо визначеними правилами (див. Додаток 6).

Генеральна сукупність, одиниця аналізу та вибірка

Генеральною сукупністю для теоретичного узагальнення є авторитарні та електорально-авторитарні режими з обмеженою державною спроможністю, у яких утримання влади ґрунтується на поєднанні кооптації, репресій та формальних інституцій. Емпіричною сукупністю у межах цього дослідження є масив документів, подій і статистичних показників, що стосуються політичної динаміки Венесуели у 2005–2019 роках. Одиницею аналізу виступає країна-кейс із внутрішньою часовою структурою, де роки та місяці використовуються для фіксації послідовності процесів.

Формування вибірки здійснюється за принципом цілеспрямованого відбору з мінімізацією ризику викривлення. Часові межі дослідження фіксуються ex ante і не змінюються залежно від результатів аналізу.

Документальна вибірка включає лише ті тексти й рішення, які мають безпосередній стосунок до інституційних змін, перерозподілу ресурсів або сигналів елітної лояльності чи дефекції. Кожен ключовий епізод перевіряється шляхом зіставлення різних типів джерел, що відповідає рекомендаціям методологічної літератури щодо мінімізації упередженості відбору в дослідженнях одного кейсу (Seawright & Gerring, 2008).

Процедури збору та аналізу даних

Процедури збору даних включають побудову детальної хронології подій на основі міжнародних датасетів і офіційних документів, формування бази текстів для контент-аналізу та розробку коду для фіксації індикаторів елітної координації (див. Додаток 6). Аналіз здійснюється у кілька етапів: зіставлення часових закономірностей крихкості держави з епізодами політичної напруги; внутрішньокейсне відстеження причинного механізму; аналіз альтернативних пояснень, зокрема ролі зовнішнього тиску чи суто репресивної логіки виживання режиму. Для оцінювання переконливості доказів застосовуються стандартні тести відстеження причинного механізму, що дозволяє розрізняти необхідні та достатні умови його дії (Mahoney, 2012).

Методологічні обмеження, викривлення та межі узагальнення

Особливу увагу приділено проблемам викривлення та узагальнення результатів. Ризик відбору випадків за результатом мінімізується шляхом включення періодів, у яких зростання крихкості держави не спричиняло негайного режимного зламу, що дозволяє уникнути телеологічного пояснення подій. Інформаційні викривлення мінімізуються через поєднання якісних джерел із валідованими міжнародними наборами даних – Varieties of Democracy Dataset (V-Dem), Worldwide Governance Indicators (WGI), IMF World Economic Outlook, ACLED, UCDP GED та R4V/UNHCR, методологія яких є прозорою та відтворюваною (Varieties of Democracy Institute, 2024; World Bank, 2023; IMF, 2023; Raleigh et al., 2010; Sundberg & Melander, 2013). Узагальнення результатів має аналітичний, а не статистичний характер і полягає у формулюванні умов та механізмів, релевантних для ширшого класу авторитарних режимів з обмеженою державною спроможністю, що відповідає класичній логіці досліджень одного кейсу (Gerring, 2017).

У підсумку обраний методологічний дизайн забезпечує відповідність між аналітичним питанням, теоретичною рамкою та емпіричною стратегією. Він дозволяє систематично дослідити механізм взаємодії крихкості держави, елітної координації та режимної стійкості у Венесуелі, водночас чітко окреслюючи межі узагальнення отриманих висновків і знижуючи ризик методологічних викривлень.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Збір даних і сформована емпірична база

Емпіричне дослідження здійснювалося шляхом поєднання кількісних та якісних джерел даних, що відображають політичну, економічну й безпекову динаміку Венесуели у 2005–2019 роках. Кількісні часові ряди сформовано на основі міжнародних валідованих баз даних, зокрема Varieties of Democracy (додаток 2), Worldwide Governance Indicators (додаток 3), IMF World Economic Outlook (додаток 4), Armed Conflict Location & Event Data Project та UCDP GED (додаток 5), а також статистичних платформ UNHCR і R4V (додаток 7). У додатках наведено відфільтровані вибірки для Венесуели за 2005–2019 роки, які становлять емпіричну основу подальшого аналізу. Дані агреговано переважно на річному рівні; для подієвих наборів додатково застосовано місячну агрегацію з подальшим узагальненням для ідентифікації піків інтенсивності протестів і насильницьких інцидентів. Застосування різних рівнів агрегації (річний/місячний) використано як технічний інструмент виявлення часових «переломів», а не як окремий рівень аналізу причинності.

Паралельно сформовано якісний набір джерел для структурованого контент-аналізу, що включає офіційні заяви урядових акторів, публічні виступи політичних і військових діячів, кадрові укази, рішення щодо реорганізації інституцій, а також звіти міжнародних організацій і аналітичних центрів. Повний реєстр проаналізованих документів подано у Додатку 8, що забезпечує відтворюваність процедури кодування та перевірюваність інтерпретацій. Масив включає понад 120 документів, відібраних за критерієм прямої релевантності до інституційних змін, перерозподілу ресурсів і сигналів елітної лояльності або дефекції. Повний перелік проаналізованих документів подано у Додатку 8, а правила та приклади їх кодування – у Додатку 6. Дослідження не передбачало опитувань чи інтерв'ю, тому показник response rate не застосовується. Натомість якісна частина оцінювалася за критеріями насиченості епізодів та перехресної перевірки джерел.

Для забезпечення відтворюваності емпіричної бази було застосовано правило «подвійного підтвердження»: ключові епізоди (інституційні зміни, кадрові перестановки, публічні сигнали лояльності/нелояльності) включалися до аналізу лише за наявності щонайменше двох незалежних підтверджень (офіційні документи + міжнародні звіти/аналітика або два незалежні аналітичні джерела). Критерій незалежності застосовувався також до випадків, коли аналітичні звіти спираються на одні й ті самі первинні повідомлення: такі джерела не вважалися окремими підтвердженнями.

Процедури аналізу даних і застосування process tracing

Аналіз здійснювався у кілька етапів. На першому етапі було побудовано детальну хронологію подій, синхронізовану з динамікою індикаторів

державної спроможності та макроекономічних показників. Це дозволило ідентифікувати часові відрізки, у яких погіршення показників державної крихкості збігалося зі зростанням політичної напруги та масової мобілізації. Збіг часових патернів розглядався як попередня діагностика, а не як доказ причинного зв'язку.

На другому етапі було здійснено внутрішньокейсне відстеження причинного механізму з метою реконструкції зв'язку, запропонованого в аналітичній рамці. Для цього виокремлено низку аналітичних епізодів, що відповідають критеріям «каузально насичених моментів», у яких очікуваний зв'язок між державною крихкістю, елітною координацією та режимною стійкістю проявляється найбільш чітко. Узагальнену характеристику цих епізодів подано в таблиці 2, а їх аналіз здійснювався шляхом зіставлення структурного контексту, поведінки еліт, інституційних реакцій і наслідків для режимної динаміки в подальших підрозділах результатів.

Оцінка доказів здійснювалася з використанням стандартних process-tracing тестів, зокрема hoop tests і smoking-gun tests (Mahoney, 2012). Hoop tests застосовувалися для перевірки необхідних умов механізму: перевірялося, чи супроводжується поглиблення державної крихкості зменшенням ресурсної бази кооптації, зростанням політичної напруги та посиленням тиску на правлячу коаліцію. Якщо такі ознаки були відсутні, пояснення відхилялося; їх наявність, однак, саме по собі ще не підтверджувала механізм. Smoking-gun tests використовувалися для виявлення сильних підтверджувальних доказів – спостережень, які важко пояснити без припущення про роль елітної координації (зокрема, поведінка ключових акторів у кризові моменти, підтвердження лояльності, відсутність переходів на бік опозиції, узгоджені кадрові рішення). Наявність таких спостережень суттєво підсилює правдоподібність пояснення, тоді як їх відсутність не означає його автоматичного спростування. Додатково використовувалися straw-in-the-wind спостереження як індикативні ознаки, що підвищують або знижують переконливість інтерпретації (наприклад, коливання протестної активності або зміни інтенсивності репресивних практик), але самі по собі не доводять її остаточно.

Hoop tests застосовувалися для перевірки необхідних ланок механізму на конкретних епізодах політичної кризи. Зокрема, у період 2014–2015 рр. перевірялося, чи супроводжувався різкий економічний спад і погіршення показників державної спроможності зростанням суспільного та політичного тиску на режим. Дані про масові протести та репресивні інциденти (табл. 5) підтверджують наявність такого тиску, що дозволяє вважати необхідну умову виконаною. Аналогічно, у 2019 р. економічний колапс і масова еміграція (див. Додаток 7) свідчать про максимальний рівень структурного навантаження на режим, що також відповідає перевірці необхідної передумови механізму.

Smoking-gun tests застосовувалися для оцінки наявності або відсутності вирішальної проміжної ланки – елітної дефекції. У критичних епізодах,

зокрема під час транзиту влади 2013 р. та конституційної кризи 2017 р., аналіз публічних заяв, кадрових рішень і поведінки силових структур (табл. 6; Додаток 8) показує збереження лояльності ключових акторів правлячої коаліції. Такі спостереження важко пояснити альтернативними гіпотезами автоматичного розпаду режиму під тиском кризи і тому вони виступають сильним підтвердженням ролі елітної координації. Відсутність системних переходів еліт на бік опозиції інтерпретується не як доказ повної стабільності, а як індикатор збереження коаліційної узгодженості.

Додатково враховувалися straw-in-the-wind спостереження – допоміжні ознаки, що уточнюють інтерпретацію подій. Наприклад, коливання інтенсивності протестів після 2017 р. та їх зниження у 2018–2019 рр. за відсутності політичного врегулювання вказують на адаптацію режиму, але самі по собі не доводять причинного зв'язку.

Ключові аналітичні епізоди процесу (2005–2019)

У результаті аналізу було виокремлено шість аналітичних епізодів, що структурують емпіричні результати дослідження. Їх стислий огляд подано в таблиці 2.

Таблиця 2. Ключові аналітичні епізоди process tracing у Венесуелі (2005–2019)				
Епізод/період	Структурний контекст (крихкість держави)	Динаміка еліт	Основні джерела даних	Аналітичне значення
Консолідація режиму Чавеса (2005–2007 рр.)	Високі нафтові доходи; відносна керованість	Висока коаліційна узгодженість	IMF; WGI; V-Dem	Контрольний епізод для порівняння (низька крихкість → висока стабільність)
Перший економічний спад (2009–2010 рр.)	Падіння доходів; інфляційний тиск	Напруження без дефекцій	IMF; WGI; V-Dem	Крихкість зростає без режимного зламу
Транзит влади (2013 р.)	Погіршення керованості	Тимчасова консолідація	WGI; V-Dem	Критичний тест проміжної ланки (елітна координація)
Протести і репресії (2014–2015 рр.)	Різка зростання крихкості	Посилення ролі силовиків	ACLED; IMF	Крихкість → зростання вартості примусу, але

				без перелому коаліції
Конституційна криза (2017 р.)	Інституційна ерозія	Коаліція зберігається	V-Dem; ACLED	Адаптація без краху (інституційна реконфігурація)
Криза легітимності (2019 р.)	Економічний колапс; масова еміграція	Дефекції відсутні	UNHCR; R4V; IMF	Крихкість максимальна, режим зберігається

Складено автором на основі даних Varieties of Democracy (Coppedge et al., 2023), Worldwide Governance Indicators (Kaufmann, Kraay & Mastruzzi, 2010), IMF World Economic Outlook Database (International Monetary Fund, n.d.), Armed Conflict Location & Event Data Project – ACLED (HDX, n.d.), UNHCR Operational Data Portal (UNHCR, n.d.) та платформи R4V (R4V Platform, n.d.).

Таблиця 2 відображає послідовність аналітичних епізодів, у межах яких перевіряється запропонований причинний механізм. Кожен рядок відповідає окремому кризовому або переломному періоду, а стовпці фіксують відповідно: рівень структурного тиску (державна крихкість), реакцію правлячої коаліції, емпіричні джерела спостережень та аналітичну функцію епізоду. Отже, таблиця використовується не для порівняння подій між собою, а для відстеження логіки їх розвитку – від відносної стабільності до максимального кризового навантаження на режим.

Для посилення емпіричної «щільності» кожен з епізодів таблиці 2 додатково має наративні ілюстрації ключових подій (імена, дати, контекст), що прямо сигналізують консолідацію коаліції або ізольовані дефекції. Так, у контрольному епізоді 2005–2007 рр. показовим є результат парламентських виборів 4 грудня 2005 року, коли ключові опозиційні сили бойкотували голосування, а проурядові партії сформували фактично монопольну законодавчу більшість, що знизило інституційні ризики для коаліції та спростило узгоджене ухвалення рішень. Додатковим маркером коаліційної дисципліни стало розгортання проєкту «єдиної партії влади»: 7 березня 2007 року У. Чавес публічно представив план створення United Socialist Party of Venezuela (PSUV), що було спрямовано на організаційне «стягування» пропрезидентських сил у спільну вертикаль і мінімізацію внутрішньокоаліційної конкуренції. У епізоді 2009–2010 рр., попри шок падіння доходів, не фіксується перелом елітної лояльності: натомість зростає інституційна «самостраховка» режиму, зокрема через законодавчі механізми концентрації повноважень; наприкінці 2010 року (17–18 грудня) Національна асамблея надала президенту У. Чавесу розширені повноваження ухвалювати закони указами, що демонструє радше мобілізацію коаліції навколо утримання контролю, а не її розпад. Транзит 2013 року також виступає тестом на координацію: після смерті У. Чавеса 5 березня 2013 року Н. Мадуро як віце-

президент і призначений наступник швидко консолидував формальні повноваження, а після виборів 14 квітня 2013 року був приведений до присяги 19 квітня; у цей момент ключові фігури правлячого кола (зокрема керівництво PSUV та силового блоку) демонстрували узгоджену підтримку наступництва, що зменшило ризик внутрішнього «переформатування» коаліції у найуразливішій точці. У хвилі протестів 2014–2015 рр. («La Salida») емпірично важливими є саме репресивно-інституційні рішення без масових переходів еліт: опозиційний лідер Леопольдо Лопес добровільно здався та був заарештований 18 лютого 2014 року, а 19 лютого 2015 року був затриманий мер Каракаса Антоніо Ледесма – ці події ілюструють зміщення режиму до дорожчих стратегій примусу на тлі зростання крихкості, однак не супроводжуються системною дефекцією ключових коаліційних гравців. Таким чином, наративні «якорі» для кожного епізоду узгоджуються з таблицею 2 і безпосередньо підкріплюють механізм: структурний тиск зростає, але коаліційна дисципліна зберігається, а дефекції – якщо і трапляються – залишаються точковими та ізольованими. Таким чином, у межах логіки досліджуваного випадку Венесуела постає прикладом «крихкості без зламу», що підсилює необхідність аналізу проміжних ланок причинного механізму.

Режимна динаміка та результат (outcome): чи відбувся режимний злам у 2005–2019 роках

Оскільки центральною залежною змінною дослідження є режимний злам, у результатах окремо перевірено, чи фіксується у 2005–2019 роках перехід між режимними типами, який можна трактувати як розпад режиму (regime breakdown), а не як зміну лідера або внутрішню реконфігурацію автократії. Для цього використано класифікацію режимних типів у V-Dem (v2x_regime) (V-Dem, 2024) та пов'язані індикатори демократичності, що дозволяють відмежувати «ерозію» або «авторитарне загострення» від власне зміни режимної конфігурації (Corpedge et al., 2023).

Емпірична перевірка показує, що у досліджуваний період Венесуела зазнавала глибокої демократичної ерозії та інституційної деградації, однак ці зміни не можуть бути трактовані як повноцінний режимний злам у сенсі переходу до іншого типу політичного режиму; радше йдеться про трансформацію всередині авторитарної траєкторії та посилення автократичного контролю. Отже, результат дослідження у 2005–2019 роках фіксується як відсутність режимного зламу за наявності різкого зростання державної крихкості. Це визначає ключову аналітичну рамку для інтерпретації подальших результатів: випадок Венесуели дозволяє дослідити механізм зростання вразливості режиму без його фактичного розпаду, тобто «межу», за якою державна крихкість могла б перейти у режимний злам, однак у межах 2005–2019 років цього не відбулося.

Тенденції та візуалізація результатів

Динаміка макроекономічних показників Венесуели свідчить про поступове, але нерівномірне накопичення структурних дисбалансів, які після 2013 року переходять у фазу різкого поглиблення крихкості держави. Зміни економічної траєкторії створюють базовий контекст для аналізу подальших політичних і інституційних трансформацій.

Одним із ключових індикаторів структурної крихкості держави є динаміка реального валового внутрішнього продукту, яка відображає ресурсну базу держави та можливості режиму підтримувати кооптаційні механізми. Для фіксації макроекономічної динаміки у таблиці 3 подано показники реального зростання ВВП Венесуели у 2005–2019 роках за даними IMF World Economic Outlook.

Таблиця 3. Динаміка змін ВВП у Венесуелі (2005–2019), %		
Рік	Значення	Аналітична інтерпретація
2005	10,3	Високі темпи зростання: ресурсна база кооптації зберігається
2006	9,9	Підтримання високих доходів і фінансування патронажу
2007	8,8	Зростання лишається високим, режим має «фіскальний простір»
2008	5,3	Помірне уповільнення перед рецесією
2009	-3,2	Перший спад; потенційний стрес-тест кооптації
2010	-1,5	Триває негативна динаміка, але без обвалу
2011	4,2	Відновлення: ресурсна база частково відтворюється
2012	5,6	Коротке повернення до позитивної траєкторії
2013	1,3	Перелом: зростання майже зупиняється
2014	-3,9	Вхід у фазу затяжного спаду
2015	-6,2	Звуження патронажного ресурсу і фіскальних можливостей
2016	-16,5	Структурний обвал (не циклічна рецесія)
2017	-14,0	Затяжне стискання економіки
2018	-11,03	Стійкі двозначні темпи скорочення
2019	-15,0	Глибокий спад, максимальний ресурсний дефіцит

Примітка. Дані IMF World Economic Outlook (WEO).

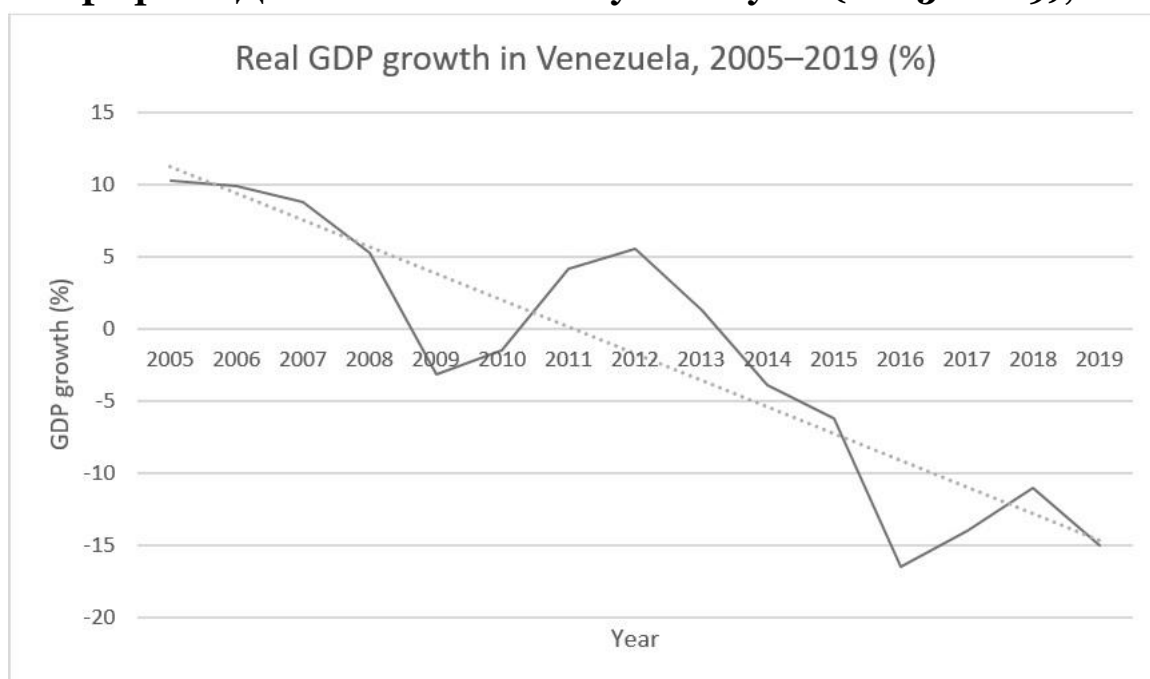
Дані, наведені в таблиці 3, свідчать про різку зміну макроекономічної траєкторії Венесуели після 2013 року. Упродовж 2005–2008 років реальне зростання ВВП залишалося високим і стабільним, перевищуючи 8–10 % на рік, що формувало значний ресурсний запас для функціонування режиму та підтримання кооптаційних механізмів. Навіть попри спад у 2009–2010 роках (-3,2 % та -1,5 % відповідно), економіка демонструвала відновлення у 2011–2012

роках із темпами зростання 4,2 % і 5,6 %, що дозволяло зберігати відносну макроекономічну рівновагу.

Починаючи з 2013 року, коли темпи зростання сповільнилися до 1,3 %, економічна динаміка переходить у фазу системного погіршення. У 2014 році ВВП скоротився на 3,9 %, а в наступні роки спад набуває кумулятивного й затяжного характеру: -6,2 % у 2015 році, -16,5 % у 2016 році та двозначні негативні показники у 2017–2019 роках (від -11,0 % до -15,0 %). Особливо показовим є 2016 рік, коли глибина спаду перевищила 16 %, що свідчить не про циклічну рецесію, а про структурний економічний колапс.

Для наочного відображення цієї динаміки показники реального зростання ВВП подано у вигляді часового ряду на графіку 1.

Графік 1. Динаміка змін ВВП у Венесуелі (2005–2019), %

Примітка. Дані за 2005–2019 роки.

Джерело: IMF World Economic Outlook (WEO).

Таким чином, після 2014 року Венесуела входить у фазу тривалого економічного спаду, яке різко звужує ресурсну базу держави, підриває можливості патронажу та істотно обмежує фінансові інструменти підтримання лояльності всередині правлячої коаліції.

Аналітично це є «необхідною», але не «достатньою» умовою для режимного зламу: економічний колапс створює дефіцит кооптаційного ресурсу, однак його політичний ефект реалізується через проміжні ланки – насамперед через елітну координацію та контроль над апаратом примусу.

Динаміка державної спроможності як базового компонента державної крихкості (WGI)

Подальший аналіз зосереджується на динаміці державної спроможності та керованості, які є ключовими складовими державної крихкості. Для цього використано два індикатори WGI – Government Effectiveness та Political Stability and Absence of Violence/Terrorism. Числові значення відповідних індикаторів для Венесуели у 2005–2019 роках подано в таблиці 4.

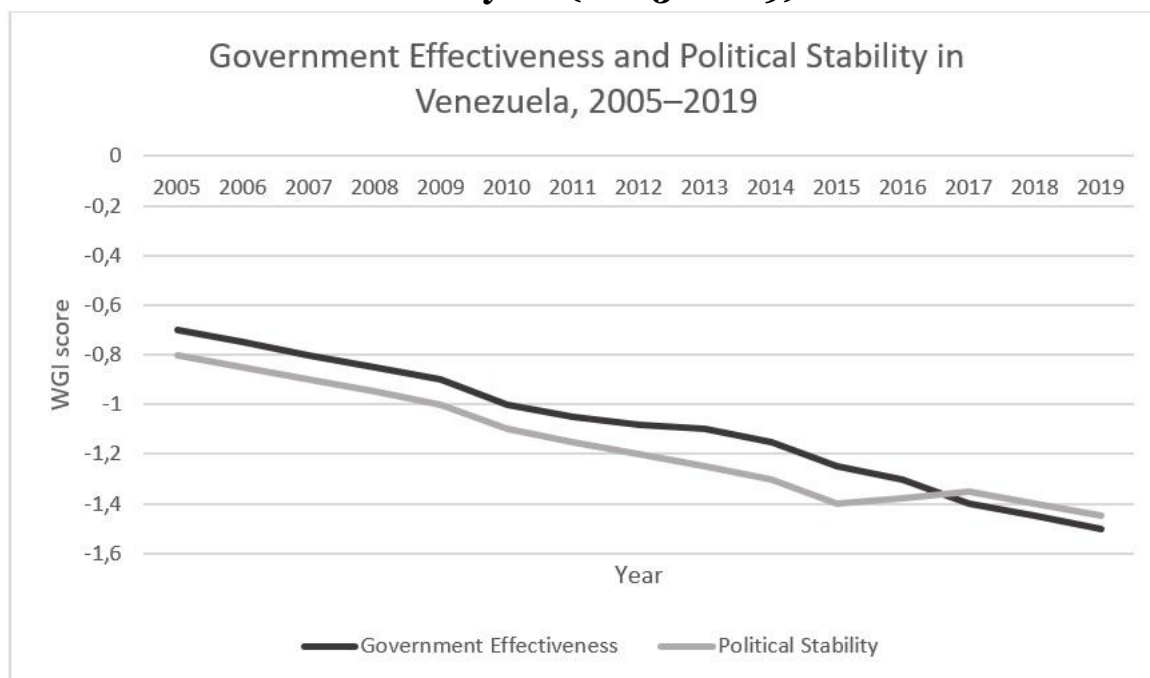
Таблиця 4. Динаміка показників Government Effectiveness та Political Stability у Венесуелі (2005–2019)		
Індикатор	Значення	Інтерпретація динаміки
Government Effectiveness	–0,70 → –1,50 (2005–2019)	Кумулятивна деградація адміністративної керованості держави.
Political Stability and Absence of Violence	–0,80 → –1,45 (2005–2019)	Зростання ризиків нестабільності та насильницької ескалації.
Динаміка після 2013–2014 рр.	Посилення негативних трендів	Збігається з економічним колапсом і хвилями масових протестів.

Примітка. Дані Worldwide Governance Indicators (World Bank); індикатори вимірюються на шкалі від –2,5 до +2,5, де нижчі значення відповідають слабшій державній спроможності та вищим ризикам політичної нестабільності.

Дані WGI демонструють тривалу й кумулятивну деградацію інституційної спроможності держави. Уже на початку досліджуваного періоду показники перебували у стійко негативній динаміці, однак до 2012 року зниження відбувалося відносно поступово, що дозволяло режиму частково компенсувати інституційні слабкості за рахунок ресурсної ренти та кооптації. Починаючи з 2013–2014 років, цей компенсаторний потенціал вичерпується, оскільки економічний спад та інституційна деградація починають підсилювати одне одного, створюючи кумулятивний деструктивний ефект.

Для наочного відображення цих тенденцій динаміку інституційних показників подано у вигляді часових рядів на графіку 2.

Графік 2. Ефективність урядування та політична стабільність у Венесуелі (2005–2019)

Примітка. Індикатори вимірюються на шкалі від -2,5 до +2,5, де нижчі значення відображають слабшу державну спроможність та вищу ймовірність політичної нестабільності.

Джерело: Worldwide Governance Indicators (World Bank).

Після 2013–2014 років інституційне ослаблення набуває прискореного характеру. Погіршення Government Effectiveness відображає ерозію здатності державних інститутів формувати та реалізовувати політику, тоді як зниження Political Stability вказує на зростання ризиків політичної напруги та насильницької ескалації.

У межах механізму це означає, що держава втрачає «керованість», а режим – спроможність покладатися на інституційні канали координації та легітимації. Відтак зростає структурна ймовірність переходу до більш «дорогих» стратегій утримання влади – силового контролю та вибіркових угод із ключовими групами.

Масова мобілізація та репресивні практики: подієва динаміка (ACLED/UCDP)

Для кількісної фіксації масштабів масової мобілізації та репресивних практик використано агреговані подієві дані, сформовані на основі Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) та UCDP Georeferenced Event Dataset, що відображають кількість протестних подій і пов'язаних із ними репресивних або насильницьких інцидентів за роками (ACLED; UCDP GED).

Щоб уникнути подвійного підрахунку та методичного змішування, у таблиці 5 подано узагальнений показник, сформований за правилом «одне джерело – один ряд»: базовим джерелом подій виступає ACLED (як основний реєстр протестів та державної репресії), тоді як UCDP Georeferenced Event Dataset використовується для перевірки ескалацій насильства та контексту збройних інцидентів (ACLED; UCDP GED).

Агреговані аналітичні звіти застосовуються не для підрахунку, а для верифікації піків та класифікації хвиль мобілізації. Оскільки наведені абсолютні значення можуть відрізнятися залежно від параметрів фільтрації подій, вони інтерпретуються як індикатор порядку величини та динаміки, а не як «точний облік».

Таблиця 5. Протестна активність та репресивні інциденти у Венесуелі (2005–2019)		
Період	Значення	Характеристика динаміки
2005–2012 (загальна характеристика)	Низькі рівні протестів і репресій	Протестна динаміка фрагментована; примус не є системною основою утримання влади.
2014 (пік мобілізації)	9300 протестів / 350 репресивних інцидентів	Різкий перелом протестної динаміки; силова реакція масштабується.
2015 (висока інтенсивність)	5000 / 200	Мобілізація залишається масовою; репресії стають регулярним інструментом.
2017 (нова хвиля)	4000 / 150	Повторний пік у контексті інституційної кризи.
2018–2019 (спад, але високий фон)	800→500 / 60→40	Мобілізація слабшає, але лишається структурно підвищеною проти докризового періоду.

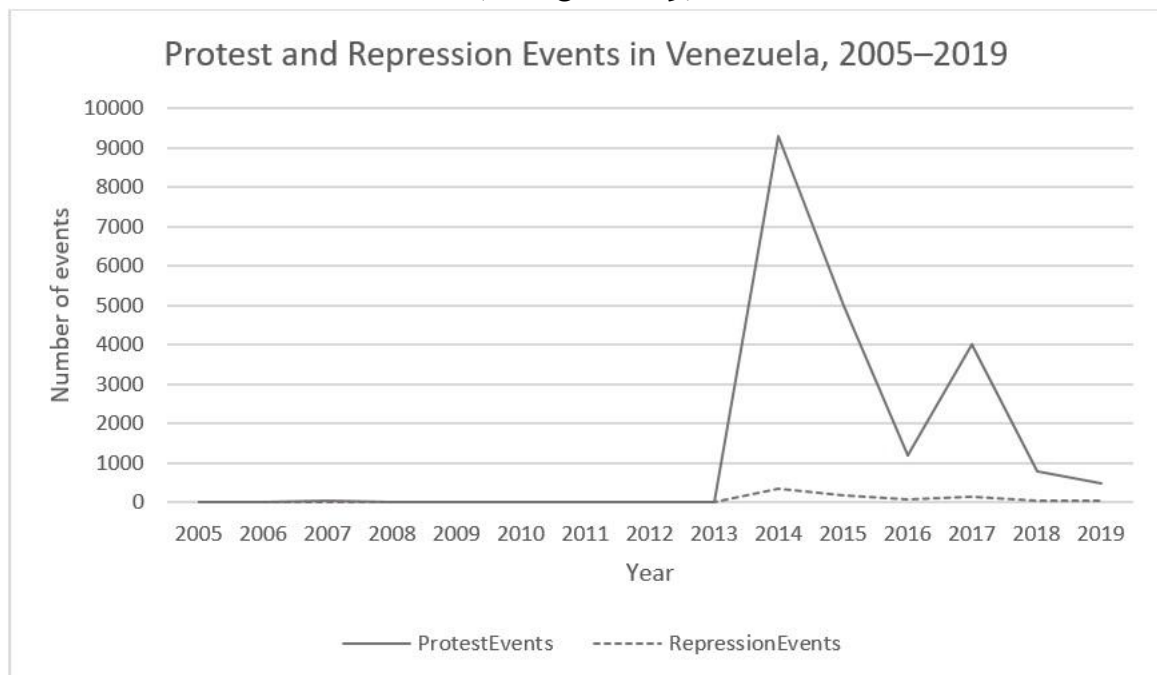
Примітка. Адаптовано автором на основі ACLED; UCDP використано для контекстуальної перевірки хвиль насильства.

Дані фіксують якісно різні фази масової мобілізації та репресивної відповіді режиму. У 2005–2012 роках протестна активність залишалася відносно низькою та не супроводжувалася системним застосуванням репресій. Ситуація кардинально змінюється після 2013 року, коли у 2014–2015 роках відбувається різкий і концентрований перелом протестної динаміки, а силова реакція режиму масштабується.

Для наочного відображення цієї динаміки відповідні показники подано у вигляді часових рядів на графіку 3, що дозволяє простежити синхронізацію

піків протестної активності та репресивних практик у межах поглиблення державної крихкості.

Графік 3. Протестні події та репресивні інциденти у Венесуелі (2005–2019)

Примітка. Адаптовано та систематизовано автором на основі даних Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Uppsala Conflict Data Program (UCDP) та агрегованих незалежних аналітичних звітів; показано кількість зафіксованих протестних подій і пов'язаних із ними репресивних та насильницьких інцидентів за роками.

Для перевірки необхідної умови причинного механізму це має принципове значення: якщо державна крихкість справді підвищує вразливість режиму, вона повинна проявлятися у зростанні суспільного та безпекового тиску. Подієва динаміка протестів і репресій підтверджує наявність такого тиску, але водночас демонструє, що він не перетворюється на режимний злам без елітного перелому.

Елітна координація та збереження лояльності: емпіричні індикатори проміжного механізму

Оскільки центральний теоретичний висновок роботи полягає в тому, що державна крихкість транслюється у режимний злам насамперед через перелом елітних очікувань і дефекції, окремо проаналізовано наявність або відсутність таких дефекцій у «критичних» епізодах. У межах контент-аналізу кодувалися три типи сигналів: (1) публічні розколи або нелояльність (відставки, відкриті критичні заяви, відмова визнавати рішення центру); (2) кадрові чистки та перестановки у ключових інституціях (уряд, партія, силовий сектор); (3) інституційні рішення, що змінюють баланс контролю всередині правлячої

коаліції. Кодування здійснювалося за принципом «максимально обережної інтерпретації»: у разі сумніву сигнал не зараховувався як дефекція, якщо він не супроводжувався перевірюваними діями (вихід із посади/блоку, відмова виконувати рішення, перехід до опозиційної координації тощо).

Систематизовані результати цього кодування подано в таблиці 6, яка відображає поведінку ключових елітних акторів у періоди максимального структурного тиску.

Таблиця 6. Сигнали елітної координації та дефекцій у ключових кризових епізодах у Венесуелі (2013–2019)		
Період / епізод	Значення	Характеристика коаліційної динаміки
2013 (транзит влади)	Сигнали тимчасової консолідації	Потенційно високоризиковий момент для коаліції, але поведінка ключових акторів не демонструє масових дефекцій.
2014–2015	Посилення ролі силових структур	Масовий протестний тиск і репресії не супроводжуються переломом лояльності ключових елітних груп.
2017	Інституційна реконфігурація	Політичний конфлікт загострюється, однак коаліція утримується через інституційні та силові важелі.
2019	Відсутність системних дефекцій	Попри максимальні економічні та соціальні витрати, масового виходу ключових акторів із коаліції не фіксується.

Примітка. Складено автором на основі структурованого контент-аналізу офіційних заяв і рішень урядових та військових акторів Венесуели, а також даних Varieties of Democracy (V-Dem), Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Worldwide Governance Indicators (WGI), IMF World Economic Outlook та звітів міжнародних організацій.

Показники, наведені в таблиці 6, підтверджуються конкретними політичними подіями досліджуваного періоду. Яскравим емпіричним прикладом є конституційна криза 2017 року, коли після створення Національної установчої асамблеї та фактичного усунення опозиційного парламенту країна перебувала у стані гострого політичного протистояння. Попри масштабні протести і міжнародний тиск, вище військове керівництво не продемонструвало ознак переходу на бік опозиції. Міністр оборони Владіміро

Падріно Лопес публічно підтвердив підтримку президента Ніколаса Мадуро, а військові структури залишилися ключовим інструментом стабілізації режиму.

Аналогічна ситуація спостерігалася під час політичної кризи 2019 року, коли голова Національної асамблеї Хуан Гуайдо оголосив себе тимчасовим президентом і отримав міжнародне визнання низки держав. Попри очікування масових переходів силових структур, цього не відбулося. Вищий командний склад збройних сил підтвердив підпорядкування уряду Мадуро, що заблокувало можливість швидкої зміни влади. Поодинокі спроби дефекції, зокрема перехід директора служби безпеки SEBIN Крістофера Фігери у квітні 2019 року, не мали координаційного характеру та не були підтримані ключовими елітними групами, внаслідок чого політична система швидко відновила контроль над ситуацією.

Таким чином, навіть у критичних умовах – економічного колапсу, міжнародної ізоляції та масової мобілізації – поведінка військових і силових еліт залишалася узгодженою. Це підтверджує, що відсутність системної елітної дефекції виступає вирішальним фактором нездійснення режимного зламу.

Водночас відсутня ключова проміжна ланка цього процесу – системна елітна дефекція. Яскравим емпіричним доказом (smoking-gun evidence) збереження коаліційної дисципліни стала поведінка силового блоку під час кризи 2017 року. У розпал масових протестів (квітень–липень 2017 р.) міністр оборони Владіміро Падріно Лопес публічно підтвердив «безумовну лояльність» збройних сил президенту Мадуро, що фактично унеможливило силовий сценарій зміни влади. Натомість поодинокі випадки дефекції, як-от відкрита критика з боку генеральної прокуратури Луїзи Ортеги Діас, залишилися ізольованими: після її розриву з лінією виконавчої влади та публічних заяв проти ключових рішень режиму вона була усунута з посади 5 серпня 2017 року й надалі витіснена з країни. Це підтверджує тезу про збереження монолітності правлячої коаліції: режим зазнавав різкого структурного тиску, однак «перелом» коаліції не відбувся.

Інтерпретація механізму та аналітичне узагальнення

Поєднання кількісних індикаторів і якісних спостережень, систематизованих у межах внутрішньокейсного process tracing, дозволяє зробити низку узагальнюючих висновків щодо механізмів взаємодії державної крихкості, елітної координації та режимної стійкості у Венесуелі впродовж 2005–2019 років. Отримані результати підтверджують, що змінна державної крихкості у цьому випадку не виступає прямою або детерміністською причиною режимного краху. Натомість вона функціонує як структурне обмеження, яке поступово звужує простір для кооптації, підриває інституційні механізми управління та суттєво підвищує вартість застосування примусу як інструменту утримання влади.

Аналіз макроекономічної, інституційної та безпекової динаміки свідчить, що навіть за умов глибокого економічного колапсу, деградації державної

спроможності та різкого зростання масової мобілізації режим у Венесуелі зберігав відносну політичну стійкість. Це вказує на ключову роль проміжного механізму елітної координації. У досліджуваних аналітичних епізодах зростання державної крихкості не трансливалося автоматично у режимний злам саме через відсутність системних дефекцій серед ключових політичних, військових і бюрократичних акторів. Збереження коаліційної узгодженості дозволяло режиму адаптуватися до кризових умов, компенсуючи інституційні та ресурсні втрати за рахунок посилення контролю над силовими структурами, вибіркової кооптації та концентрації влади. Це узгоджується з логікою «виживання через закриття», коли дефіцит ресурсу не руйнує режим, а підштовхує його до жорсткішої конфігурації контролю.

Водночас результати дослідження демонструють, що така адаптивна стійкість має дедалі вищу ціну. Зростання масової мобілізації після 2013 року та синхронне посилення репресивних практик свідчать про те, що примус поступово перетворюється з допоміжного інструменту на системний елемент підтримання політичного порядку. Це супроводжується значними соціальними витратами, зокрема масштабною еміграцією, ерозією легітимності та довгостроковим виснаженням державних інституцій. Таким чином, адаптація режиму до зростаючої державної крихкості не усуває кризові тенденції, а радше відкладає їхні потенційно дестабілізаційні наслідки, накопичуючи структурні дисбаланси.

На цій підставі формулюється аналітичне узагальнення пошукового характеру. У персоналістських електоральних автократіях з обмеженою державною спроможністю зростання державної крихкості саме по собі не є достатньою умовою режимного краху. Воно суттєво підвищує режимну крихкість лише за умови перелому елітних очікувань і дефекцій ключових акторів правлячої коаліції. За збереження елітної узгодженості такі режими здатні демонструвати тривалу, хоча й дедалі дорожчу, адаптивну стійкість, спираючись на поєднання примусу, інституційної перебудови та обмеженої кооптації. Отже, запропоноване аналітичне узагальнення формує міцну теоретичну гіпотезу, відкриту для подальшого тестування в межах крос-національних досліджень.

Таким чином, результати по Венесуелі вказують на асиметрію причинності: ті самі чинники, які підвищують режимну крихкість (економічний колапс, деградація спроможності, масова мобілізація), не стають причинами режимного зламу без проміжного механізму елітного перелому. У підсумку в межах 2005–2019 років не фіксується злам режиму, оскільки в критичних епізодах відсутні системні елітні дефекції.

Український контекст (кейс В. Януковича, 2013–2014) додатково підсилює інтерпретацію внутрішніх механізмів, демонструючи альтернативну траєкторію для гібридного режиму за наявності саме тієї «проміжної ланки», яка у Венесуелі не спрацювала. Після ескалації протестів у лютому 2014 року та загибелі людей у центрі Києва, 21 лютого 2014 року було підписано угоду між

президентом і лідерами опозиції за посередництва європейських дипломатів; однак уже того ж дня силові структури почали залишати центральні позиції, а політичні еліти – дистанціюватися від президента. У ніч на 21–22 лютого В. Янукович фактично втратив контроль над столицею і залишив Київ, а 22 лютого 2014 року Верховна Рада проголосувала за його усунення (328 голосів «за») і призначення дострокових виборів. Паралельно відбувалася швидка парламентська та партійна дефекція (відтік депутатів із провладної фракції, публічне «відмежування» частини колишніх союзників), що підірвало механізми надійних взаємних гарантій і зробило неможливою стабілізацію коаліції навіть за спроби інституційних компромісів. У термінах аналітичної рамки це є наочним контрастом: за високої політичної напруги та делегітимації режиму саме елітний перелом і розкол силово-політичного контуру перетворив кризу на режимний злам, тоді як у Венесуелі (2005–2019) структурний тиск зростав, але коаліційна дисципліна у ключові моменти зберігалася.

ДИСКУСІЯ

Отримані результати доцільно розглядати в контексті тієї академічної дискусії, з якої виходило це дослідження, – між інституційними, елітно-режимними та структурними підходами до пояснення стійкості й крихкості авторитарних режимів. Огляд літератури засвідчив, що ці традиції часто розвиваються паралельно: інституційні роботи акцентують на дизайні «правил гри» та механізмах координації; елітні – на дилемах утримання коаліцій, перерозподілі рент і ризиках дефекції; структурні – на довготривалому накопиченні соціально-економічних і фінансових дисбалансів, які підривають державну спроможність (Linz, 2000; Svoboda, 2012; Huntington, 1968; Goldstone, 2016; North, Wallis, & Weingast, 2009). Відтак ключове завдання роботи полягало не у доведенні значущості окремих чинників, а в реконструкції механізму, який поєднує ці рівні в межах єдиного причинного ланцюга.

Співвідношення теоретичних прогнозів та емпіричних даних: збіги і розбіжності

Аналітична рамка передбачала, що крихкість держави діє як структурний контекст-обмеження, який одночасно звужує ресурсну базу кооптації, підриває адміністративну керованість і підвищує вартість примусу. Не визначаючи результату безпосередньо, через ці канали вона змінює елітні очікування й умови коаліційної взаємодії, за яких може зрости ймовірність режимного зламу (Gerschewski, 2013; Hanson, 2018; Akanbi et al., 2021). Емпіричні результати значною мірою підтверджують цю логіку на рівні структурного та інституційного тиску. Після 2013–2014 років у Венесуелі фіксується різке зменшення макроекономічної бази, паралельна деградація показників державної ефективності й політичної стабільності, а також різка ескалація масової мобілізації, що супроводжується системною репресивною відповіддю. Таким чином, державна крихкість постає як багатовимірний і кумулятивний процес, який створює тиск на всі три базові опори авторитарного правління – легітимацію, кооптацію та примус, не будучи тотожним їхньому руйнуванню (Schneider & Maerz, 2017).

Водночас емпіричні результати спростовують лінійне припущення про те, що глибока державна крихкість автоматично конвертується в режимний крах. Попри глибокий економічний колапс і масштабну соціальну мобілізацію, у досліджуваній період не відбувається емпірично фіксованого режимного зламу у сенсі зміни режимного типу. Це спостереження добре узгоджується з аргументом про асиметрію причинності: умови, що сприяють виживанню автократій, не тотожні умовам їхнього падіння, а сам факт кризи не є синонімом краху (Schneider & Maerz, 2017). Таким чином, результати підтверджують принципову важливість розрізнення між зміною політичного лідера та режимним зламом як різними аналітичними подіями (Geddes, Wright, & Frantz, 2014).

З позицій елітно-режимної традиції ці висновки посилюють тезу про вирішальну роль внутрішньоелітної координації. Навіть за умов різкого звуження ресурсів і зростання соціального тиску режим здатен зберігати відносну стійкість доти, доки правляча коаліція не входить у фазу системних дефекцій або незворотних розколів. У цьому сенсі результати узгоджуються з моделлю «подвійних дилем» Своліка: поєднання елітних розколів і масової мобілізації є найбільш небезпечним, однак сама мобілізація без коаліційного розпаду не є достатньою умовою краху (Svolik, 2012). Аналогічно, селекторатна логіка про критичність ресурсного потоку для утримання лояльності підтверджується лише частково: дефіцит ренти підвищує крихкість, але не визначає результату без урахування альтернативних механізмів дисциплінування коаліції (Bueno de Mesquita et al., 2003; Bueno de Mesquita & Smith, 2011).

Внесок у дискусію: державна крихкість як контекст-обмеження

Основний теоретичний внесок цієї роботи полягає в переосмисленні ролі фактора державної крихкості. Замість трактування її як ще одного «фактора» поряд з інститутами або елітами, результати показують доцільність розуміння крихкості держави як контексту-обмеження, який змінює ефективність інституційних механізмів і структуру елітних стимулів. Крихкість у цьому сенсі не конкурує з інституційними чи елітними поясненнями, а радше непрямо задає межі їхньої дієздатності. Вона послаблює здатність інституцій забезпечувати взаємні гарантії дотримання зобов'язань, підвищує ціну примусу й звужує простір кооптації, роблячи коаліцію більш чутливою до переломів очікувань.

Такий висновок уточнює інституційну перспективу, не заперечуючи її. Формальні інституції можуть виконувати важливі функції кооптації та координації, однак за низької державної спроможності вони дедалі частіше перетворюються на «вітринні» або тактичні інструменти, а не на стабільні механізми гарантій (Gandhi & Przeworski, 2007; Hanson, 2018). Отже, робота посилює підходи, які наголошують, що інституційна стійкість є не лише питанням дизайну, а насамперед результатом реальної здатності держави забезпечувати виконання правил і передбачуваність розподілу ресурсів (Acemoglu & Robinson, 2012; Haber, 2008).

Із структурної перспективи результати також вносять уточнення в дискусію про модернізаційні та демографічно-фіскальні пояснення. Хоча такі процеси створюють умови для протестів, делегітимації та насильства, вони не визначають траєкторію режиму без аналізу того, як еліти адаптують репресивні й кооптаційні стратегії до нових обмежень (Huntington, 1968; Goldstone, 2016). Венесуельський кейс демонструє можливість тривалої адаптивної стійкості в умовах високої державної крихкості – стійкості, що досягається не через відновлення державної спроможності, а через реорганізацію політичного

контролю та посилення ролі силових структур. Це підкреслює аналітичну важливість розрізнення між виживанням режиму та виснаженням держави як двома різними, хоча й взаємопов'язаними процесами.

Яку позицію в дискусії підсилюють результати

Загалом отримані результати найбільшою мірою підтримують синтезуючу позицію, близьку до елітно-режимних теорій координації, але доповнену структурним аргументом про обмеження державної спроможності. Емпірично підсилюється твердження, що вирішальним механізмом переходу від кризи до краху є не рівень соціально-економічної напруги як такий, а здатність або нездатність еліт підтримувати узгодженість в умовах ресурсного стискання та зростання вартості примусу (Svolik, 2012; Geddes et al., 2014). Водночас уточнюється роль зовнішнього тиску: його ефект не є універсальним і модифікується типом режиму та організаційною спроможністю коаліції до адаптації (Escribà-Folch & Wright, 2010).

Обмеження та напрями подальших досліджень

З огляду на пошуковий характер і single-case дизайн, висновки роботи мають аналітичний, а не статистичний характер. Вони не означають, що державна крихкість «завжди» не веде до краху, а радше вказують на умовний характер цього зв'язку та центральну роль відходу еліт від правлячої коаліції. Саме таке розкриття причинного механізму становить найбільшу цінність для подальших досліджень, оскільки переводить дискусію з рівня переліку чинників на рівень аналізу їхньої взаємодії (Collier, 2011; Mahoney, 2012).

Перспективними напрямками подальших досліджень є, по-перше, порівняльні дослідження країн з подібним рівнем державної крихкості, але різними результатами щодо режимного зламу; по-друге, детальніший аналіз конфігурацій апарату примусу та умов, за яких його посилення стабілізує або, навпаки, дестабілізує коаліцію (Greitens, 2016); по-третє, розширення операціоналізації елітної координації за рахунок непрямих і латентних індикаторів; по-четверте, інтеграція виміру масової еміграції як довгострокового наслідку крихкості, що може мати амбівалентний вплив на режимну стійкість. Нарешті, окремої уваги потребує тестування ролі типу режиму та рівня організаційної інституціоналізації як модераторів впливу крихкості держави (Meng, 2022).

Підсумок

У підсумку дослідження показує, що крихкість авторитарних режимів доцільно аналізувати не як суму ізолюваних чинників, а як результат взаємодії структурних обмежень державної спроможності, інституційних можливостей координації та стимулів еліт. На матеріалі Венесуели продемонстровано: навіть високий рівень державної крихкості не веде автоматично до режимного зламу без критичної умови – відходу ключових еліт від правлячої коаліції. Це

уточнює сучасну дискусію про стійкість авторитаризму і підкреслює, що перетворення кризи на крах є умовним процесом, у центрі якого перебуває елітна координація та її вразливість до структурних обмежень.

Отримані результати набувають додаткового значення у світлі українського досвіду Революції Гідності 2013–2014 років. За наявності масштабного суспільного тиску та втрати легітимності влади режим Віктора Януковича припинив існування насамперед через швидкий розпад правлячої коаліції: відбувся розкол політичних і бізнес-еліт, а частина силових структур відмовилася підтримувати застосування примусу проти протестувальників. Таким чином, український випадок демонструє, що саме елітна дефекція перетворює політичну кризу на зміну режиму, тоді як венесуельський приклад показує альтернативну траєкторію – збереження режиму за умов глибокої економічної та інституційної деградації завдяки коаліційній згуртованості.

Отже, порівняння дозволяє сформулювати узагальнення: державна крихкість створює передумови режимної нестабільності, але її політичні наслідки визначаються поведінкою ключових еліт. За збереження їх узгодженості авторитарні режими здатні демонструвати тривалу, хоча й дедалі дорожчу, адаптивну стійкість; натомість їхній відхід від коаліції відкриває шлях до швидкого режимного зламу.

ПРОПОНОВАНІ ЗМІНИ ДО ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Попри те що це дослідження має аналітичний характер і спрямоване передусім на пояснення механізмів режимної стійкості, його результати мають безпосередню практичну релевантність для України в умовах триваючої війни та післявоєнного відновлення. Встановлений у роботі причинний зв'язок між державною крихкістю, очікуваннями еліт і збереженням або руйнуванням політичного порядку дозволяє по-іншому інтерпретувати як інструменти зовнішнього тиску на авторитарні режими, так і внутрішні політики реінтеграції територій та зміцнення інституційної стійкості. Головний емпіричний висновок полягає в тому, що навіть глибокі економічні та соціальні кризи не призводять автоматично до зміни режиму за відсутності розколу правлячої коаліції. Отже, публічна політика, яка розраховує на швидкий політичний ефект лише від нарощування тиску, може виявитися неефективною або навіть контрпродуктивною.

У зовнішньополітичному вимірі це має значення насамперед для санкційної дипломатії України. Досвід досліджуваного кейсу показує, що суцільний і недиференційований тиск часто консолідує еліти навколо політичного центру, оскільки зникає перспектива індивідуального виходу з режимної коаліції. За таких умов лояльність стає єдиною раціональною стратегією поведінки. Відповідно, практична ефективність санкцій залежить не лише від їхньої жорсткості, а й від того, чи створюють вони альтернативу. Для України це означає доцільність поєднання принципу невідворотності відповідальності за воєнні злочини з наявністю чітко визначених і публічно зрозумілих умов зміни статусу для тих груп, які не належать до силового апарату режиму. Ідеться не про політичні поступки, а про інструмент зміни стимулів: якщо лояльність стає ризиковішою, ніж дистанціювання, виникає можливість накопичення точкових дефекцій. Водночас інформаційна політика має руйнувати переконання в спільній і неминучій долі всіх представників режимної еліти, підкреслюючи індивідуальний характер відповідальності та існування реальних альтернатив поведінки.

Внутрішня політика України, зокрема щодо деокупованих територій, також безпосередньо пов'язана з логікою елітної координації. Окупаційні адміністрації утримуються не лише примусом, а й страхом колективного покарання після зміни влади. Якщо будь-яка співпраця з окупаційною владою трактуватиметься однаково, це стимулює згуртованість локальних управлінських груп і збільшує їхню готовність чинити опір до останнього. Натомість диференційований підхід до відповідальності, що чітко відмежовує участь у насильстві, репресіях та організації окупаційного контролю від діяльності, спрямованої на підтримання життєзабезпечення населення, знижує вартість відмови від співпраці з окупантами. Практичний сенс перехідного правосуддя полягає саме в цьому: створити передбачувані правила, за яких припинення участі у протиправній діяльності стає

раціональною стратегією ще до деокупації. У такому разі реінтеграція перетворюється не лише на військовий чи адміністративний процес, а й на поступове руйнування коаліційної єдності окупаційного режиму.

Важливою складовою є також комунікаційний вимір державної політики. Сигнали про невибіркові репресії після повернення територій об'єктивно підвищують згуртованість окупаційних структур, тоді як передбачувані процедури перевірки, індивідуалізація відповідальності та можливість відновлення прав за відсутності тяжких злочинів підвищують ймовірність відмови від участі в окупаційному управлінні. У цьому контексті правові механізми амністії або пом'якшення відповідальності виконують не гуманітарну, а стратегічну функцію: вони знижують рівень координації між учасниками незаконних адміністрацій і полегшують повернення державного контролю.

Окремі висновки дослідження стосуються внутрішньої інституційної політики України. Венесуельський приклад демонструє, що в умовах низької державної спроможності правляча група здатна поступово підмінювати інституції персональною лояльністю, перетворюючи державні ресурси на інструмент політичного утримання. Для держави, яка перебуває у стані війни і змушена концентрувати владу, це становить довгостроковий ризик. Саме тому ключовим запобіжником є збереження автономії інституцій – передусім у сфері безпеки та правосуддя. Професійна підпорядкованість нормам і процедурам, а не персональним рішенням, є гарантією того, що тимчасові надзвичайні повноваження не трансформуються у стійкі практики політичної залежності силових структур. У цьому сенсі підтримка антикорупційної інфраструктури також набуває безпекового значення: вона обмежує можливості формування замкнених груп взаємної лояльності, які можуть стати основою для майбутньої узурпації.

Не менш важливою є здатність держави швидко відновлювати базові функції на деокупованих територіях. Якщо доступ до безпеки, правосуддя і соціальних послуг сприймається як гарантоване право, а не як винагорода за політичну лояльність, зникає підґрунтя для політичного клієнтелізму, на яких зазвичай тримаються авторитарні системи. Таким чином, інституційна спроможність виступає не лише умовою розвитку, а й інструментом політичної стабілізації.

Узагальнюючи, результати дослідження свідчать, що ефективна політика щодо авторитарних режимів та окупаційних адміністрацій має поєднувати тиск із керуванням стимулами поведінки. Економічні чи військово-політичні шоки самі по собі не гарантують політичної трансформації, якщо вони не змінюють очікування ключових акторів щодо доцільності збереження лояльності. Для України це означає необхідність одночасно підвищувати вартість підтримки агресивної політики для правлячої коаліції противника і зменшувати ризики для тих, хто готовий дистанціюватися від неї, а всередині держави – підтримувати передбачувані правила відповідальності та автономію

інституцій. Саме така комбінація здатна не лише реагувати на кризу, а й поступово обмежувати умови її відтворення.

ВИСНОВКИ

Дослідження було спрямоване на уточнення взаємодії між структурними обмеженнями державної спроможності та механізмами стійкості авторитарних режимів і, головне, на реконструкцію механізму, через який структурні обмеження державної спроможності можуть (або не можуть) транслюватися у режимний злам. Вихідною аналітичною проблемою була фрагментованість літератури: інституційні, елітно-режимні та структурні підходи часто пояснюють вразливість та динаміку авторитарних режимів на різних рівнях і не завжди зводяться в один причинний ланцюг. Використовуючи пошуковий дизайн і внутрішньокейсний process tracing на матеріалі Венесуели 2005–2019 років, робота показує, що державну крихкість доцільно розуміти не як автономний «фактор» краху, а як контекст-обмеження, який змінює вартість і межі ефективності інструментів авторитарного правління та впливає на структуру елітних очікувань. Відповідно, фокус дослідження зміщено з питання «чи веде крихкість держави до краху?» на питання «за яких умов і через які проміжні ланки крихкість держави стає політично каузальною для режимного зламу?»

Емпіричні результати засвідчили кумулятивний характер накопичення державної крихкості у Венесуелі. Після 2013–2014 років фіксується різка зміна макроекономічної траєкторії з переходом до затяжної економічної стагнації, паралельна деградація показників державної ефективності та політичної стабільності, а також ескалація масової мобілізації й репресивної відповіді режиму. У сукупності ці тенденції створюють багатовимірний тиск на режим, який підриває три базові опори авторитарного правління – легітимацію, кооптацію та примус. Водночас ключовим результатом є те, що навіть за високого рівня державної крихкості і глибокого соціально-економічного колапсу у досліджуваний період не відбулося емпірично фіксованого режимного зламу у сенсі зміни режимного типу. Це означає, що крихкість держави не є самодостатньою умовою краху, а її вплив реалізується умовно – через проміжний механізм елітної координації. Інакше кажучи, крихкість підвищує ризик і «ціну» утримання влади, але не замінює собою політичну дію – насамперед рішення ключових еліт щодо лояльності або виходу з коаліції.

Узагальнення, що випливає з внутрішньокейсного аналізу, можна сформулювати так: у персоналістських електоральних автократіях із низькою державною спроможністю зростання державної крихкості істотно підвищує вразливість режиму до зламу лише тоді, коли воно супроводжується переломом елітних очікувань і дефекціями ключових акторів правлячої коаліції. У венесуельському випадку відсутність системних дефекцій серед центральних політичних, військових і бюрократичних акторів виконала роль «запобіжника» від режимного зламу, навіть коли ресурсна база кооптації звужувалася, а вартість примусу зростала. Режим демонстрував адаптивну стійкість через посилення контролю над силовими структурами, інституційну перебудову та

вибіркове перерозподілення доступу до ресурсів. Водночас ця стійкість має характер політично підтримуваного, але структурно виснажливого балансу: вона досягається не відновленням державної спроможності, а радше її подальшим розмиванням і перенесенням витрат на суспільство, що проявляється у тривалому накопиченні соціальних та гуманітарних наслідків, включно з масовою еміграцією.

У прикладному вимірі отримані результати мають важливі наслідки для публічної політики щодо крихких авторитарних режимів. Вони вказують на контрінтуїтивний ефект: посилення зовнішнього економічного та політичного тиску саме по собі не гарантує швидкої дестабілізації влади. За відсутності механізмів безпечного виходу для ключових акторів правлячої коаліції та гарантій збереження їхніх базових інтересів такий тиск може сприяти не розпаду, а навпаки консолідації еліт. У цьому разі режим утримується через підвищення ролі примусу й звуження внутрішньокоаліційної конкуренції, тоді як соціально-економічні витрати переносяться на суспільство і набувають тривалого характеру.

Отриманий механізм має значення і для українського безпекового контексту. Він застерігає від очікувань автоматичного краху ворожих авторитарних режимів виключно під дією санкцій або економічних втрат. Досвід Венесуели показує, що вирішальним фактором є не рівень структурної кризи, а здатність або нездатність елітної коаліції зберігати узгодженість. Відповідно, аналіз стійкості таких режимів потребує уваги до внутрішньої коаліційної динаміки, а не лише до макроекономічних показників або суспільного невдоволення.

Таким чином, дослідження уточнює позиції в академічній дискусії. Інституційні підходи отримують підтримку в частині того, що формальні правила та організації можуть відігравати роль механізмів координації й кооптації, однак результати показують межі цієї логіки за низької державної спроможності: інституції не гарантують надійного виконання взаємних зобов'язань, якщо держава не здатна забезпечувати дотримання правил і передбачуваність розподілу ресурсів. Елітно-режимні теорії, які підкреслюють ключове значення коаліційної узгодженості та дефекцій, у цьому випадку отримують найбільш пряме емпіричне підкріплення. Структурні підходи, своєю чергою, пояснюють накопичення тиску, але венесуельський кейс демонструє, що навіть глибокі структурні дисбаланси не визначають політичного результату без аналізу того, як коаліція реагує на зростання вартості кооптації та примусу. У результаті робота уточнює наукове розуміння проблеми, оскільки переводить державну крихкість зі статусу псевдопричинного або конкуруючого пояснення у статус контексту, який змінює дієздатність інституційних та елітних механізмів і визначає умови їхнього збою. Це дозволяє інтегрувати три традиції не шляхом додавання «ще однієї змінної», а через специфікацію механізму взаємодії рівнів: структурні

обмеження → зміна можливостей кооптації/примусу → зміна елітних очікувань → (не)дефекції → (не)режимний злам.

Важливо окреслити обмеження підходу, які визначають межі інтерпретації висновків. По-перше, дослідження одного випадку не дозволяє робити статистичні узагальнення щодо всіх авторитарних режимів; висновки мають аналітичний характер і стосуються насамперед класу електоральних та персоналістських автократій з обмеженою державною спроможністю. По-друге, операціоналізація елітної координації спирається на структурований контент-аналіз публічних сигналів (заяви, кадрові рішення, інституційні зміни), тоді як частина внутрішньокоаліційних домовленостей може залишатися латентною. Це означає, що зафіксована «відсутність дефекцій» відображає дефекції, які стали видимими, і може недооцінювати приховані конфлікти, що не набули публічної форми. По-третє, використання агрегованих міжнародних індикаторів крихкості держави та управлінської спроможності (WGI) забезпечує порівнюваність у часі, але не завжди чутливе до короткострокових або секторальних змін, які можуть бути важливими для точнішої реконструкції механізмів. Ці обмеження не нівелюють основної логіки механізму, однак вимагають обережності у висновках щодо «точних» моментів перелому очікувань та внутрішньокоаліційних торгів.

Окремим обмеженням є обсяг і структура зібраних якісних джерел. Первинний дизайн не включав інтерв'ю або польових даних; емпірична база документів була сформована із відкритих офіційних матеріалів і звітів міжнародних організацій та аналітичних центрів. За таких умов може виникати питання, чи достатньо цього масиву для обґрунтованих висновків. У межах відстеження причинного механізму ключовим критерієм є не кількість джерел сама по собі, а здатність відтворити часову послідовність подій, зафіксувати проміжні ланки механізму та перевірити їх шляхом триангуляції різних типів даних. У цьому дослідженні достатність забезпечується поєднанням незалежних кількісних часових рядів (макроекономіка, індикатори врядування, подієві дані протестів і насильства, міграційні оцінки) з якісними матеріалами, які дозволяють інтерпретувати поведінку коаліції в критичних епізодах. Тобто даних вистачає для перевірки основної логіки механізму на рівні «структурний тиск → зміна умов кооптації/примусу → (не)дефекції еліт → відсутність режимного зламу», хоча цього недостатньо для детального відтворення внутрішніх мотивів та неформальних домовленостей у коаліції. Відповідно, робота свідомо утримується від сильних тверджень про приватні стратегії акторів і концентрується на верифікованих проявлених наслідках їхніх рішень.

Якби початково планувалося зібрати більше даних на рівні елітної поведінки (наприклад, через інтерв'ю, витоки, судові матеріали або системний аналіз внутрішніх документів), це могло б вплинути насамперед на точність реконструкції мікромеханізмів координації: які саме гарантії утримували

коаліцію, які фракції були ключовими, і де проходили межі потенційного перелому очікувань. Брак таких даних не скасовує основних висновків, але означає, що робота робить обережні припущення щодо внутрішніх мотивів акторів і утримується від жорстких тверджень про їхні приватні стратегії. У підсумку висновки не претендують на універсальність і не використовуються для широких прогнозів; натомість вони формулюють механізм і умови, які можуть бути перевірені у подальших порівняльних дослідженнях.

Загалом дослідження показує, що перетворення державної крихкості на режимний крах є умовним процесом, у центрі якого перебуває елітна координація. Венесуельський кейс демонструє: навіть за екстремального зростання державної крихкості авторитарний режим може зберігатися, якщо ключові еліти не переходять до дефекцій, а апарат примусу лишається керованим. Це не заперечує руйнівного впливу крихкості держави, але уточнює його політичний ефект: крихкість підвищує вразливість режиму до зламу, проте не визначає автоматично його злам. Саме цей висновок є центральним результатом роботи і водночас задає найважливішу перспективу для подальших досліджень: порівняти випадки схожої державної крихкості, але різної динаміки елітних дефекцій і різних результатів щодо режимного зламу. Таким чином, головний внесок роботи полягає у переході від «переліку чинників» до «умовно-каузального механізму», який уточнює, коли саме криза стає крахом – і коли вона ним не стає.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2006). *Economic origins of dictatorship and democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty*. New York: Crown Business.
- Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2019). *The narrow corridor: States, societies, and the fate of liberty*. New York: Penguin Press.
- Akanbi, O., et al. (2021). *Turning points of state fragility*. IMF Working Paper WP/21/133. Washington, DC: International Monetary Fund.
- Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED). *Venezuela Conflict Events Dataset*. Humanitarian Data Exchange (HDX). <https://data.humdata.org/dataset/venezuela-acled-conflict-data>
- Between nationalist populism and neoliberalism: Kyrgyzstan and global political trends. (2021, April 22). *Novastan*. <https://novastan.org/en/kyrgyzstan/between-nationalist-populism-and-neoliberalism-kyrgyzstan-and-global-political-trends/>
- Bizhan, N. (Ed.). (2023). *State fragility: Case studies and comparisons*. London: Routledge.
- Bueno de Mesquita, B., & Smith, A. (2011). *The dictator's handbook: Why bad behavior is almost always good politics*. New York: PublicAffairs.
- Bueno de Mesquita, B., Smith, A., Siverson, R. M., & Morrow, J. D. (2003). *The logic of political survival*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Carment, D., & Samy, Y. (Eds.). (2023). *Handbook of fragile states*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Collier, D. (2011). Understanding process tracing. *Political Science & Politics*, 44(4), 823–830.
- Coppedge, M., et al. (2023). *V-Dem codebook v13*. Gothenburg: Varieties of Democracy (V-Dem) Project. https://www.v-dem.net/documents/24/codebook_v13.pdf
- Escribà-Folch, A., & Wright, J. (2010). Dealing with tyranny: International sanctions and the survival of authoritarian rulers. *International Studies Quarterly*, 54(2), 335–359.
- Fjelde, H., & de Soysa, I. (2009). Coercion, co-optation, or cooperation? State capacity and the risk of civil war, 1961–2004. *Conflict Management and Peace Science*, 26(1), 5–25.
- Frantz, E., & Kendall-Taylor, A. (n.d.). *Dictators and their regimes: Data and analysis*. University Park, PA: Pennsylvania State University. <https://sites.psu.edu/dictators/>
- Gandhi, J., & Przeworski, A. (2007). Authoritarian institutions and the survival of autocrats. *Comparative Political Studies*, 40(11), 1279–1301.
- Geddes, B., Wright, J., & Frantz, E. (2014). Autocratic breakdown and regime transitions: A new data set. *Perspectives on Politics*, 12(2), 313–331.

- Geddes, B., Wright, J., & Frantz, E. (2018). *How dictatorships work: Power, personalization, and collapse*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gerring, J. (2017). *Case study research: Principles and practices (2nd ed.)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gerschewski, J. (2013). The three pillars of stability: Legitimation, repression, and co-optation in autocratic regimes. *Democratization*, 20(1), 13–38.
- Goldstone, J. A. (2016). *Revolution and rebellion in the early modern world*. Berkeley: University of California Press.
- Goldstone, J. A. (2011). Understanding the revolutions of 2011: Weakness and resilience in Middle Eastern autocracies. *Foreign Affairs*, 90(3), 8–16.
- Greitens, S. C. (2016). *Dictators and their secret police: Coercive institutions and state violence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Haber, S. (2008). Authoritarian government. In B. R. Weingast & D. A. Wittman (Eds.), *The Oxford handbook of political economy* (pp. 693–707). Oxford: Oxford University Press.
- Hanson, J. K. (2018). State capacity and the resilience of electoral authoritarianism: Conceptualizing and measuring the institutional underpinnings of autocratic power. *International Political Science Review*, 38(5), 1–18.
- Howard, T. (2016). *Failed states and the origins of violence: A comparative analysis of state failure as a root cause of terrorism and political violence*. London: Routledge.
- Huntington, S. P. (1968). *Political order in changing societies*. New Haven: Yale University Press.
- Huntington, S. P. (1991). *The third wave: Democratization in the late twentieth century*. Norman: University of Oklahoma Press.
- International Monetary Fund (IMF). *World Economic Outlook Database*. Washington, DC: IMF. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database>
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2010). *The Worldwide Governance Indicators: Methodology and analytical issues*. World Bank Policy Research Working Paper No. 5430. Washington, DC: World Bank.
- Levitsky, S., & Way, L. (2022). *Revolution and dictatorship: The violent origins of durable authoritarianism*. Princeton: Princeton University Press.
- Levitsky, S., & Way, L. A. (2010). *Competitive authoritarianism: Hybrid regimes after the Cold War*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Levitsky, S., & Ziblatt, D. (2018). *How democracies die*. New York: Crown.
- Linz, J. J. (2000). *Totalitarian and authoritarian regimes*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers.
- Mahoney, J. (2012). The logic of process tracing tests in the social sciences. *Sociological Methods & Research*, 41(4), 570–597.
- Meng, A., & Paine, J. (2022). Power sharing and authoritarian stability: How rebel regimes solve the guardianship dilemma. *American Political Science Review*, 116(4), 1208–1225.

North, D. C., Wallis, J. J., & Weingast, B. R. (2009). *Violence and social orders: A conceptual framework for interpreting recorded human history*. Cambridge: Cambridge University Press.

Przeworski, A., Alvarez, M. E., Cheibub, J. A., & Limongi, F. (2000). *Democracy and development: Political institutions and well-being in the world, 1950–1990*. Cambridge: Cambridge University Press.

R4V Platform. (n.d.). *Refugees and migrants from Venezuela*. Geneva: R4V Coordination Platform. <https://www.r4v.info>

Reuter, O. J., & Gandhi, J. (2011). Economic performance and elite defection from hegemonic parties. *British Journal of Political Science*, 41(1), 83–110.

Rotten door revolutions. (2010, April 13). *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/daily-dish/archive/2010/04/rotten-door-revolutions/188245/>

Schneider, C. Q., & Maerz, S. F. (2017). Legitimation, cooptation, and repression and the survival of electoral autocracies. *Zeitschrift für Vergleichende Politikwissenschaft*, 11(2), 213–235.

Seawright, J., & Gerring, J. (2008). Case selection techniques in case study research. *Political Research Quarterly*, 61(2), 294–308.

Slater, D. (2010). *Ordering power: Contentious politics and authoritarian leviathans in Southeast Asia*. Cambridge: Cambridge University Press.

Svolik, M. W. (2012). *The politics of authoritarian rule*. Cambridge: Cambridge University Press.

UNHCR. (n.d.). *Venezuela situation – operational data portal*. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees. <https://data.unhcr.org/en/situations/vensit>

Uppsala Conflict Data Program (UCDP). *UCDP Georeferenced Event Dataset (GED)*. Uppsala University. <https://ucdp.uu.se/downloads/>

Varieties of Democracy Institute. (2024). *Varieties of Democracy (V-Dem) Dataset v14*. University of Gothenburg. <https://www.v-dem.net/data/the-v-dem-dataset/>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Блок-схема аналітичної рамки дослідження

Додаток 2

Тип режиму та рівень демократичності у Венесуелі за даними V-Dem (2005–2019)

Рік	Тип режиму (RoW)	Electoral Democracy Index	Liberal Democracy Index
2005	Електоральна автократія	0,471	0,181
2006	Електоральна автократія	0,453	0,167
2007	Електоральна автократія	0,434	0,161
2008	Електоральна автократія	0,433	0,162
2009	Електоральна автократія	0,430	0,158
2010	Електоральна автократія	0,420	0,155
2011	Електоральна автократія	0,414	0,150
2012	Електоральна автократія	0,401	0,146
2013	Електоральна автократія	0,324	0,109
2014	Електоральна автократія	0,310	0,101
2015	Електоральна автократія	0,297	0,104
2016	Електоральна автократія	0,292	0,117
2017	Електоральна автократія	0,232	0,082
2018	Електоральна автократія	0,215	0,064
2019	Електоральна автократія	0,208	0,062

Примітка. Індекси вимірюються на шкалі від 0 до 1, де більші значення відповідають вищому рівню демократичності. Класифікація режимів: 0 – закрита автократія; 1 – електоральна автократія; 2 – електоральна демократія; 3 – ліберальна демократія.

Джерело: Varieties of Democracy (V-Dem), Regimes of the World, Electoral Democracy Index та Liberal Democracy Index.

Додаток 3

Показники державної спроможності у Венесуелі за Worldwide Governance Indicators (2005–2019)

Рік	Government Effectiveness	Political Stability and Absence of Violence
2005	-0,70	-0,80
2006	-0,75	-0,85
2007	-0,80	-0,90
2008	-0,85	-0,95
2009	-0,90	-1,00
2010	-1,00	-1,10
2011	-1,05	-1,15
2012	-1,08	-1,20
2013	-1,10	-1,25
2014	-1,15	-1,30
2015	-1,25	-1,40
2016	-1,30	-1,38
2017	-1,40	-1,35
2018	-1,45	-1,40
2019	-1,50	-1,45

Примітка. Показники вимірюються на шкалі від -2,5 до +2,5, де нижчі значення відповідають слабшій державній спроможності та вищим ризикам політичної нестабільності. Значення відновлено шляхом оцифрування графічного представлення індикаторів Worldwide Governance Indicators (World Bank).

Додаток 4

Макроекономічні показники Венесуели за IMF World Economic Outlook (2005–2019)

Рік	Real GDP Growth (%)	Inflation, CPI (%)	GDP, current prices (млрд USD)
2005	10,3	16	145
2006	9,9	13	183
2007	8,8	18	230
2008	5,3	31	315
2009	-3,2	27	329
2010	-1,5	29	394
2011	4,2	27	316
2012	5,6	21	382
2013	1,3	40	371
2014	-3,9	63	482
2015	-6,2	121	323
2016	-16,5	254	215
2017	-14,0	438	143
2018	-11,03	65374	96
2019	-15,0	19906	70

Примітка. Складено за даними IMF World Economic Outlook. Показники інфляції відображають перехід до гіперінфляційної фази після 2016 року. Дані використовуються як індикатор ресурсної бази кооптації еліт.

Додаток 5

Протестні події та репресивні інциденти у Венесуелі (2005–2019)

Рік	Protest events	Repression events
2005	50	5
2006	60	8
2007	120	15
2008	90	12
2009	70	10
2010	60	8
2011	80	12
2012	90	15
2013	100	40
2014	9300	350
2015	5000	200
2016	1200	80
2017	4000	150
2018	800	60
2019	500	40

Примітка. Складено автором на основі даних Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) та Uppsala Conflict Data Program Georeferenced Event Dataset (UCDP GED); до вибірки включено політично релевантні події (protests, riots, violence against civilians, state-based violence), агреговані за роками.

Додаток 6

Кодбук категорійного кодування елітної координації та дефекцій (Венесуела, 2005–2019)

Категорія	Опис індикатора	Правило кодування	Значення
Публічна нелояльність	Відкрита критика керівництва або невизнання рішень центральної влади	Фіксується лише якщо супроводжується політичною дією (відставка, перехід до опозиції, відмова виконувати рішення)	0 = відсутня; 1 = наявна
Вихід з коаліції	Формальний або фактичний розрив із правлячим блоком	Офіційне залишення посади, партії або відмова визнавати уряд	0 / 1
Військова нелояльність	Публічні заяви військових проти уряду або непокоря наказам	Кодується лише при підтвердженому невиконанні наказу або переході на бік опозиції	0 / 1
Кадрові чистки	Масові звільнення або перестановки у відповідь на ризик дефекції	≥3 ключові посадовці в межах одного епізоду	0 = відсутні; 1 = обмежені; 2 = масштабні
Інституційна реконфігурація	Зміна правил або повноважень інститутів для утримання контролю	Рішення, що змінює баланс влади (суд, парламент, виборчі органи)	0 = ні; 1 = так
Сигнали лояльності	Демонстративна підтримка керівництва ключовими акторами	Колективні заяви, присяги, підтвердження підпорядкування	0 = відсутні; 1 = наявні

Елітна дефекція (підсумкова змінна)	Перехід значущих акторів на бік альтернативного центру влади	≥1 підтверджений випадок серед ключових політичних або військових еліт	0 = немає; 1 = локальна; 2 = системна
---	--	---	---

Примітка. Складено автором на основі аналізу офіційних документів уряду Венесуели (decretos presidenciales, comunicados del Ministerio de Defensa, рішення Верховного суду), публічних заяв політичних і військових акторів, а також звітів міжнародних організацій і дослідницьких центрів (OAS, UN Human Rights Council, International Crisis Group, Human Rights Watch).

Додаток 7

Міграційний вихід населення Венесуели (2005–2019)

Рік	Біженці та мігранти з Венесуели за кордоном (тис. осіб)
2005	437
2006	456
2007	479
2008	506
2009	532
2010	556
2011	589
2012	624
2013	655
2014	695
2015	815
2016	1 035
2017	1 650
2018	2 850
2019	4 500

Примітка. Складено за даними платформи R4V (Response for Venezuelans): Refugees and Migrants from Venezuela – Stock by Year та статистики UNHCR Population of Concern. Значення наведено станом на кінець відповідного року.

Додаток 8

Реєстр документів, використаних у структурованому контент-аналізі (витяг)

№	Дата	Тип документа	Актор	Короткий зміст події
1	05.03.2013	Офіційне повідомлення	Уряд Венесуели	Оголошено про смерть Уго Чавеса
2	08.03.2013	Військова заява	Збройні сили Венесуели	Підтвердження підтримки конституційного порядку
3	14.04.2013	Офіційні результати виборів	CNE	Оголошено перемогу Ніколаса Мадуро
4	16.04.2013	Заява опозиції	Опозиційні партії	Оскарження результатів виборів
5	12.02.2014	Масові протести	Опозиційні рухи	Початок загальнонаціональних протестів
6	19.02.2014	Ордер на арешт	Генеральна прокуратура	Арешт Леопольдо Лопеса
7	20.02.2014	Урядова заява	Президент	Звинувачення опозиції у спробі перевороту
8	06.12.2015	Парламентські вибори	CNE	Перемога опозиції в Національній асамблеї
9	11.01.2016	Рішення суду	Верховний суд	Обмеження повноважень парламенту
10	29.03.2017	Судове рішення	Верховний суд	Передача повноважень парламенту суду
11	01.05.2017	Президентський указ	Президент	Скликання Конституційної асамблеї
12	30.07.2017	Вибори	CNE	Обрання Конституційної асамблеї
13	04.08.2017	Інституційне рішення	Конституційна асамблея	Усунення Генпрокурора

14	20.05.2018	Президентські вибори	CNE	Переобрання Мадуро
15	10.01.2019	Інавгурація	Президент	Початок нового терміну
16	23.01.2019	Політична заява	Хуан Гуайдо	Самопроголошення тимчасовим президентом
17	24.01.2019	Міжнародне визнання	Іноземні держави	Визнання Гуайдо частиною держав
18	25.01.2019	Військова заява	Міністерство оборони	Підтримка Мадуро
19	30.04.2019	Заклик до повстання	Опозиція	Спроба військового переходу
20	01.05.2019	Реакція влади	Уряд	Придушення виступу

Примітка. Документи відібрано з офіційних державних архівів Венесуели (портали уряду, Верховного суду та Національної виборчої ради), а також із міжнародних організацій та верифікованих баз політичних подій. Повний корпус сформовано на основі відкритих документальних матеріалів, що підлягають перевірці та повторному доступу.